

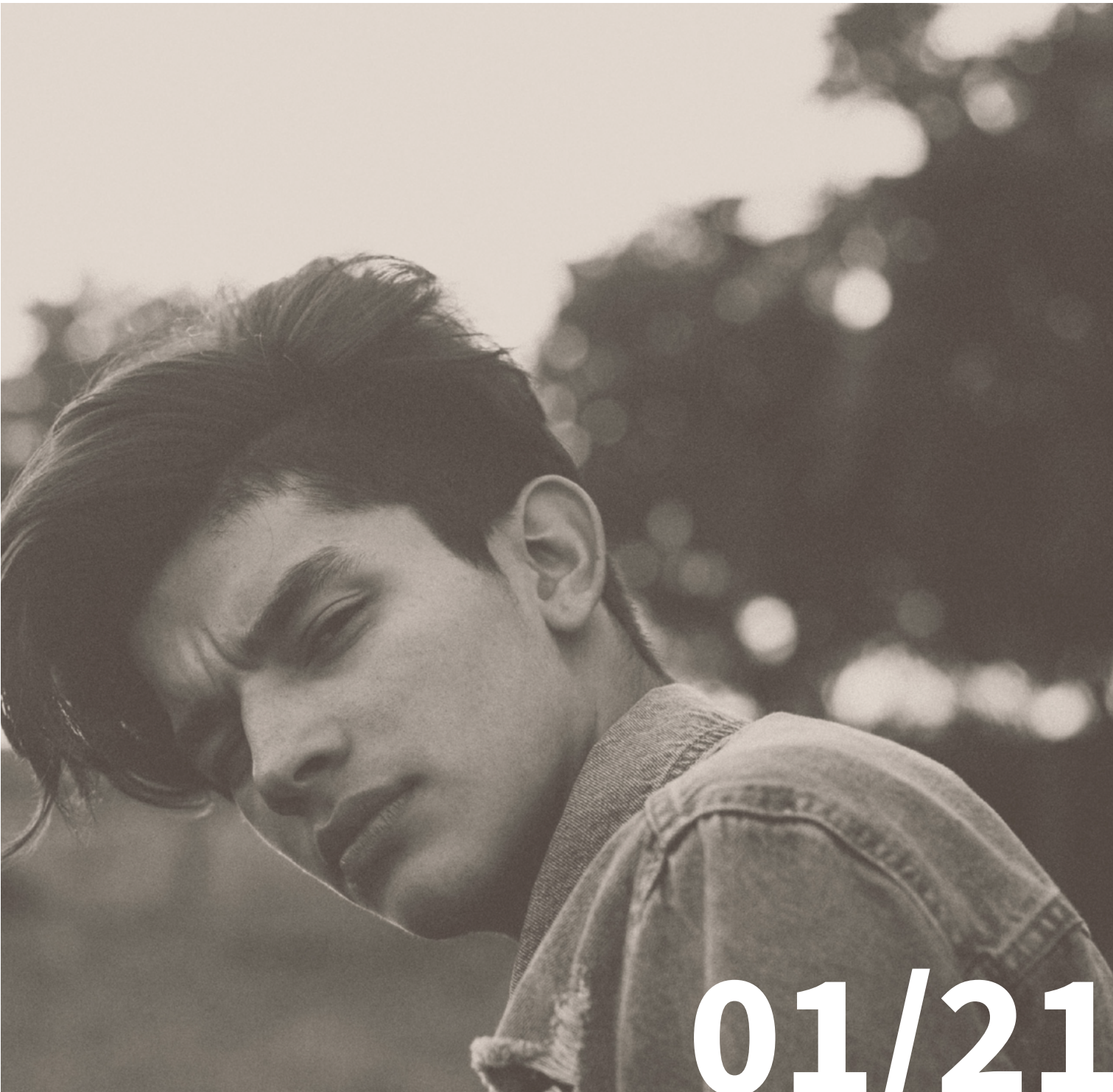

SAMMEN OM INNENFORSKAP

Hvordan bør vi som lokalsamfunn jobbe sammen om forebygging og tidlig innsats, for å forhindre hatefulle ytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme blant unge?

**FÆRDER
KOMMUNE**
– med vind i seilene

01/21

Prosjektgruppa:

Hanna Jenny Murel, representant for skolene (vgs./ungdomsskole).

Rino Emrich Rudkli, repr. hjelpetjenestene oppvekst (RMU, barnevern, PPT/skolehelsetjeneste).

Mariann Grønsberg Løken. Tjeneste psykisk helse og rus.

Bent Hagberg-Olsen, NAV/Flyktning- og integreringsteamet (FINT).

Tone Dankertsen, Politikontakt for Færder kommune.

Helena Bisgaard, Rådgiver Frivillighet.

Ledet av: Anette Malme, SLT-koordinator.

Veiledet av: Rosanne Kristiansen og Hilde Jeanette Løberg, KORUS Sør og Camilla Hålien Johansen, Radikalisering- og mangfoldskoordinator i Sørøst politidistrikt.

Skrevet av: Anette Malme.

Design: Kommunikasjonsavdelingen, Færder kommune.

Utgiver: Færder kommune, virksomhet oppvekst.

ISBN: 978-82-691769-3-3

Takk til:

Alle som har bidratt; ungdom og unge i målgruppa, etater, organisasjoner, frivillighet, næringsliv, politikere og enkeltpersoner som har delt kunnskap og erfaringer. En ekstra takk rettes ungdomsrådet for veiledning underveis og til dere som hjalp oss litt ekstra i organisering av dialogmøtene: Vigdis Trømborg Martin, Anne-Berit Wold, June Lindø, Anne Karine Ødegård, Elin Skuggedal, Catharina Larsen, Tone Evensen og Grethe Kristin Halvorsen Ekeli. En stor takk til Helena Bisgaard som har fungert som sparringspartner for prosjektleder/skriver. Videre takker vi for refleksjoner rundt å være innenfor og utenfor i vårt digitale innledende dialogmøte fra Gyrid Beck Solberg, Nina Nakling og Tom Nordlie, samt faglige innlegg fra Lars Lyster, RVTS Øst og Camilla Hålien Johansen, radikalisering- og mangfoldskoordinator i Sørøst politidistrikt.

Takk til næringslivet som har bidratt med sponsering for gjennomføring av dialogmøter; Vestfold kollektivtrafikk (VKT) med bussbilletter til begge dialogmøtene. Ulike bidragsytere har bidratt med mat og drikke til de to dialogmøtene, McDonald's Tønsberg med burger-meny, Tønsberg pizza sentrum med pizza og Rema 1000 Teie med frukt og mineralvann.

FORORD

Noe av det viktigste for oss alle er å høre til i et fellesskap med andre mennesker. Dersom du ikke kjenner på følelsen av tilhørighet, kan det få mange slags uttrykk. Av og til ser vi eksempler på at mennesker kjenner seg så marginalisert at de radikaliseres eller blir voldelig ekstreme. Hele samfunnet rystes til grunnvollene når mennesker utfører handlinger som er voldelige og ekstreme. Alle spør seg hvordan det kan skje. Hvordan kan noen havne så langt fra samfunnsregulerende normer og verdier at de tyr til vold og ekstreme handlinger som uttrykk? Og hvordan kan vi forhindre at det skjer?

Denne kartleggingen søker svar på utfordringsbildet omkring hatefulle ytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme. Kartleggingen gir oss et kunnskapsgrunnlag om et tema som utfordrer samfunnet. Rapporten definerer kompliserte begreper og sammenhenger og kommer med forslag til tiltak. Tiltakene er både av forebyggende karakter og sier noe om hva som trengs når vi finner indikasjoner på radikalisering og frykter voldelig ekstremisme. Det aller viktigste er å fange opp mennesker med forhøyet risiko for å bli radikaliserende eller voldelig ekstreme så tidlig som mulig slik at de kan møtes med gode, virkningsfulle tiltak. Handlingsplanen er et verdifullt bidrag i Færder kommunes arbeid med å sikre at alle barn, unge og voksne når sine fulle potensial og blir trygge, aktive medborgere med en betydningsfull rolle i fellesskapet.

Handlingsplanen er laget ved hjelp av kartleggingsmodellen Hurtig Kartlegging og Handling (HKH). Til utarbeidelsen har Færder kommune fått veiledning av KORUS Sør. KORUS Sør har for andre gang veiledet oss gjennom et komplisert område og fram til et nyttig verktøy for framtidig forebyggende arbeid. På vegne av Færder kommune takker jeg Rosanne Kristiansen og Hilde Jeanette Løberg for uvurderlig støtte. En stor takk rettes også til Radikalisering- og mangfoldskoordinator i Sørøst Politidistrikt Camilla Hålien Johansen som har veiledet oss i et komplisert fagfelt. En stor takk rettes også til den tverrsektorielle prosjektgruppa under ledelse av SLT-koordinator Anette Malme. Prosjektgruppa bestående av Rino Emrich Rudi fra RMU, Hanna Jenny Murel, representant for skolene, Mariann Grønsberg Løken, tjeneste psykisk helse og rus, Bent Hagberg-Olsen, NAV/Flyktning- og integreringsteamet (FINT), Tone Dankertsen, politikontakt for Færder kommune og Helena Bisgaard, rådgiver frivillighet har gjort en formidabel jobb med å innhente stemmene til ungdommene selv, og oppsøkt fagekspertise for å få det aller beste kunnskapsgrunnlaget når mål og tiltak skal på plass. Underveis i utarbeidelsesprosessen er det gjennomført dialogmøter som i seg selv har økt kommunens kompetanse innen hatprat radikalisering og voldelig ekstremisme. Færder kommune har blitt et sterkere tverrfaglig lag etter at denne kartleggingen er gjennomført. Takk til alle som har bidratt!

Måtte handlingsplanen føre til at vi lykkes i å skape tilhørighet og forhindre radikalisering og voldelig ekstremisme. Aldri mer 22. juli. Aldri mer 9.11. Alltid innenfor. Alltid følelsen av å høre til og være aktive medborgere.

Hilde Marie Schjerven

Virksomhetsdirektør for oppvekst
Færder kommune

SAMMENDRAG

Kartleggingen ble igangsatt i forbindelse med at Færder kommune sin handlingsplan «Fra utenforskap til innenforskap – Handlingsplan mot radikalsiering og voldelig ekstremisme, 2016-2021» skal revideres.

Lokalt forstås hatefulle ytringer som nedsettende ytringer eller trusler mot personer eller grupper på bakgrunn av deres nasjonale eller etniske opprinnelse, seksuelle orientering, religion eller livssyn, kjønn/kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk eller ved nedsatt funksjonsevne. Vi har funnet at det i ungdomsmiljøene brukes hatefulle ytringer av både gutter og jenter. Blant de voksne er det flere menn enn kvinner som bruker hatefulle ytringer. Det er fåtall i Færder som blir radikalisert eller begår voldelige ekstreme handlinger.

Det rapporteres om et stort omfang av hatefulle ytringer i Færder kommune. Internett og sosiale medier er arenaen hvor det er høyest forekomst av hatefulle ytringer. For unge er det mest hatefulle ytringer på nettet, i sosiale medier og andre digitale sosiale møteplasser som i spill/gaming, debattsider og ulike forum. Skolen og idretten er andre arenaer hvor det forekommer hatefulle ytringer, og det beskrives at det har blitt en mer normal sjargong i ungdomsmiljøene, hvor hatytringene ofte kamufleres som humor.

Kartleggingen viser at det generelt er liten erfaring med bekymring for radikaliseringsprosesser i Færder kommune, og få fagpersoner har hatt direkte befatning med dette. Kunnskapen og kompetansen på tematikken radikalisering og voldelig ekstremisme er for det meste tillært kunnskap fra medier. Radikaliseringsprosessene foregår oftest i lukkede samfunn, og er dermed lite synlige. De som står i fare for å bli radikalisert er ofte unge gutter, eller sårbare personer, som opplever utenforskap.

Unge har god oversikt over de digitale arenaene hvor hatefulle ytringer forekommer, og hvor de mulige digitale arenaene for radikaliseringsprosessene kan være, mens fagfolk og voksne generelt har liten oversikt over dette.

Gjennom kartleggingen gis det anbefalinger om tiltak for å øke kompetansen i lokalsamfunnet, tiltak for dialog, fellesskap og tilgjengelige voksne, tiltak for innenforskap og mestring, tiltak for tverrfaglig samarbeid og felles retningslinjer, tiltak for handlingskompetanse for tidlig innsats og hvordan intervensjon ved tidlig tegn til radikalisering og voldelig ekstremisme.

REFLEKSJONER FRA PROSJEKTLEDER

Det å gjøre bruk av HKH (Hurtig Kartlegging og Handling) som metodikk for å lokalt kartlegge utfordringsbildet rundt tematikken hatefulle ytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme har vært en spennende reise. Som relativ ny SLT-koordinator i Færder kommune sto en av de første store oppgavene for tur; å revidere handlingsplanen mot radikalisering og voldelig ekstremisme. Kompleksiteten i tematikken i takt med endringer i samfunnet gjorde at valget falt på å benytte HKH-kartlegging for revisjonsarbeidet av eksisterende handlingsplan. Prosjektgruppa startet sitt arbeid under koronapandemien hvor store deler av landet var nedstengt, noe som medførte digitale møter og arbeidsformer fra februar til september. Prosessen i arbeidet har vært vel så viktig som resultatet. Prosjektgruppa har utvidet vårt kunnskapsgrunnlag i hvordan forstå og hvordan jobbe med tematikken lokalt, og verdifulle bånd har blitt knyttet mellom mennesker på tvers av etater og virksomheter, som i seg selv gir en verdi for det videre arbeidet med handlingsplanen.

Prosjektgruppa er ydmyke for tematikkens kompleksitet, og gjør oppmerksom på at det vi presenterer ikke er vitenskapelig perfektjon, men en kartlegging av hvordan fenomenene hatefulle ytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme forstås lokalt i Færder kommune. Det viktigste vi har oppnådd gjennom prosessen er en høy grad av medvirkning og involvering av lokalsamfunnet, noe vi tror bidrar til en treffsikker handlingsplan for hvordan vi skal stå sammen om innenforskap i Færder kommune. Alle bidrag fra lokalsamfunnet i utviklingen av denne handlingsplanen gjør at vi deler eierskapet om innsatsen vi i fellesskap skal rette for fremtiden.

I forbindelse med lansering av rapporten inviteres fagpersoner og lokalbefolkningen til en fagdag om tematikken. Det vil også bli gjennomført et mobiliseringsseminar med involverte og ansvarlige for tiltakene i handlingsplanen.

Anette Malme

Prosjektleder/SLT-koordinator
Færder kommune

INNHOOLD

Forord	3
Sammendrag	4
Refleksjoner fra prosjektleder	5
1.0 Innledning	8
1.1. Kort om Færder	8
1.2. Bakgrunn for kartleggingen	8
1.3. Organisering	8
1.4. Kartleggingens problemstilling, mål og temaområder.....	8
1.5. Begrepsavklaring og avgrensning	11
1.6. Kartleggingsprosessen: metoder og kilder	12
2.0. Funn fra kartleggingen	17
2.1. Kunnskap om fenomenet hatefulle ytringer	17
2.2. Kunnskap om fenomenene radikaliserings og voldelig ekstremisme	20
2.3. Når er det grunn til bekymring?	22
2.4. Oppsummering av funn over problemområdet.....	25
3.0. Eksisterende tiltak og tjenester, og forslag til hvordan vi bør jobbe videre	29
3.1. Hvordan jobber vi i dag sammen om forebygging og tidlig innsats?	29
3.2. Hvordan bør vi jobbe sammen om forebygging og tidlig innsats?.....	32
4.0. Hvordan tar vi tak i utfordringene nå?	37
4.1. Tiltak for å øke kompetansen i lokalsamfunnet	38
4.2. Dialog, fellesskap og tilgjengelige voksne.....	39
4.3. Innenforskap og mestring.....	41
4.4. Tverrfaglig samarbeid og felles retningslinjer.....	42
4.5. Handlingskompetanse og tidlig innsats.....	42
4.6. Hvordan intervensere ved tidlige tegn til radikaliserings og voldelig ekstremisme?	43
5.0. Fremtidig satsing og forslag til handlingsplan	47
6.0. Referanseliste	55

1.0 INNLEDNING

1.1 KORT OM FÆRDER

Færder kommune ligger i Vestfold og Telemark fylke og hadde 26 961 innbyggere per første kvartal 2021 (Statistisk sentralbyrå). På samme tid var 3335 innbyggere i aldersgruppen 10-19 år, og 2648 innbyggere i aldersgruppen 20-29 år, totalt 5983 innbyggere i aldersgruppen 10-29 år. Færder kommune har åtte kommunale barneskoler, tre kommunale ungdomsskoler, en privatskole og en videregående skole. Det er om lag 1000 elever som går på ungdomsskolene i Færder, og 575 elever som går på videregående skole i Færder. Tønsberg er nærmeste by.

Relevant bakgrunnsinformasjon om Færder

Folkehelseprofilen og oppvekstprofilen (2021) viser at det er flere ungdommer i Færder kommune enn landsgjennomsnittet som er uten arbeid eller utdanning (16-25 år). Likevel er andelen som gjennomfører videregående opplæring høyere enn landsgjennomsnittet. Det er også en høyere andel barn av enslige forsørgere i kommunen enn i landet. Når det gjelder psykiske symptomer eller lidelser (15-24 år), er andelen på samme nivå som kommunene i Vestfold og Telemark, og høyere enn landsgjennomsnittet.

1.2 BAKGRUNN FOR KARTLEGGINGEN

Færder kommune sin handlingsplan «Fra utenforskap til innenforskap – handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, 2016-2021» (2016) skal revideres. I den forbindelse ble prosjektet «Fra utenfor til innenfor» etablert. I revisjonsarbeidet har kommunen ønsket å gjøre en grundig kartlegging lokalt, som kunnskapsgrunnlag for revideringen. Prosjektgruppa har valgt metoden Hurtig Kartlegging og Handling (HKH) som grunnlag for denne kartleggingen. Den nasjonale «Handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme – revisjon 2020»¹ har flere nye

nasjonale tiltak. Færder kommune ønsket å se den lokale handlingsplanen opp mot den nyreviderte nasjonale handlingsplanen, og samtidig hente inn et lokalt kunnskapsgrunnlag for å styrke at tiltakene som foreslås lokalt både samsvarer med det lokale utfordringsbildet og den reviderte nasjonale handlingsplanen. Å stå sammen om innenforskap er et felles samfunnsansvar, og dette står sentralt for Færder kommunes valg om å bruke en HKH-kartlegging, som sikrer en bred involvering av lokalsamfunnet.

1.3 ORGANISERING

Oppdragsgiver for kartleggingen er virksomhetsdirektør for oppvekst, Hilde Marie Schjerven. Styringsgruppen består av direktør for oppvekst, direktør for helse, direktør for administrasjon-, kultur og levekår, barnevernleder, kommuneoverlege og politiets seksjonsleder i forebyggende geografisk driftsenhet Vestfold. Prosjektgruppa har bestått av deltakere fra politiet, NAV/Flyktning- og integreringsteamet (FINT), skole, hjelpetjenester, kultur, psykisk helse og rus, og en prosjektleder. Prosjektleder for kartleggingen og skriver av rapporten har vært SLT-koordinator Anette Malme.

1.4 KARTLEGGINGENS PROBLEMSTILLING, MÅL OG TEMAOMRÅDER

Den **overordnede problemstillingen** for kartleggingen har vært: Hvordan bør vi som lokalsamfunn jobbe sammen om forebygging og tidlig innsats, for å forhindre hatefulle ytringer, radikaliserings og voldelig ekstremisme blant unge?

Formålet med denne kartleggingen er at unge i Færder kommune opplever trygghet og tilhørighet i lokalsamfunnet i tråd med kommuneplanens målsettinger.

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/handlingsplan-mot-radikalisering-og-voldelig-ekstremisme/id2711314/>

Bilde 1: Illustrasjonsfoto tatt av en av ungdommene som deltok i dialogmøtet for ungdom med oppgave om å ta et illustrasjonsfoto til rapporten.

Videre er formålet at unge i Færder kommune tilhører miljøer som gir en opplevelse av å høre til og bety noe på individ, gruppe og samfunnsnivå, og at unge i Færder kommune tilhører miljøer som avstår fra hatefulle ytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme.

En ønsket målsetting med denne kartleggingen er å få en oversikt over kunnskap om tematikken og situasjonsbildet i Færder kommune innenfor de tre hovedområdene hatefulle ytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme.

Ønsket resultat av kartleggingen er at det utarbeides en handlingsplan med tiltak som kan ha en forebyggende effekt mot hatefulle ytringer, og at handlingsplanen inkluderer tiltak som kan iverksettes ved tidlige tegn til en radikaliseringsprosess. Videre er et ønsket resultat at det etableres arbeidsstruktur for kommunenes arbeid med forebygging av hatefulle ytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme. HKH-kartleggingen skal danne grunnlaget for den reviderte handlingsplanen som skal være gjeldende fra 2022-2026.

Temaområder som er kartlagt

Hatefulle ytringer: Kunnskap om fenomenet, omfang, hvem som utfører, hvordan det utføres og hvor de

hatefulle ytringene finner sted. Det er kartlagt om det er forskjell på bruk av hatefulle ytringer «In Real Life» (IRL) og på nettet, om når man blir bekymret for hatefulle ytringer, og hvor grensegangen går for når ytringene er akseptable/ikke-akseptable. Det er undersøkt hva som finnes av eksisterende tilbud og tiltak knyttet til problemområdet, og hvordan forebygge og forhindre bruk av hatefulle ytringer.

Radikalisering og voldelig ekstremisme: Kunnskap om fenomenet, omfang og hva som kan være tidlige tegn på en radikaliseringsprosess. Det er kartlagt hvem det er man tenker kan bli radikalisert (risikotegn), og hvor og hvordan radikaliseringsprosessen foregår. Det er undersøkt hvordan unge får kontakt med ekstreme miljøer, og når man blir bekymret for om noen er radikalisert, eller villig til å ty til voldelig ekstreme handlinger. Hva som finnes av eksisterende tilbud og tiltak knyttet til problemområdet er kartlagt, og hva som kan gjøres ved tidlige tegn til utvikling. Det er kartlagt hvordan forebygge og forhindre en radikaliseringsprosess og utvikling mot voldelig ekstremisme på individ og gruppe/samfunnsnivå, samt hvilke strukturer som bør bygges rundt personer som står i fare for å ty til voldelige og ekstreme handlinger.

FAGLIGE BETRAKTNINGER FRA RADIKALISERINGS- OG MANGFOLDS- KOORDINATOR I SØRØST POLITIDISTRIKT

I 2014 la regjeringen fram en handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme for å sikre en bred innsats fra kommune med blant annet skole, helse og barnevern til kriminalomsorgen, politi og politiets sikkerhetstjeneste. Mye har skjedd siden da. Vi har blant annet fått flere kompetanse- og ressursorganisasjoner med spisskompetanse om tematikken. Handlingsplanen ble dessuten revidert i 2020 med flere nye tiltak som skal implementeres.

Vi kan alle være enige om at begrepet ”radikalisering” i seg selv er noe upresist. Det å være radikal er ikke nødvendigvis negativt. Radikal handler om et ønske om en gjennomgripende forandring av det bestående. Mye av utviklingen i verden har skjedd med bakgrunn i radikale prosesser. Vi velger allikevel å bruke dette begrepet for å være lojale til regjeringens handlingsplan, og for å ha en felles situasjonsforståelse om tematikken. Det er når man begynner å bli villig til å ty til vold og krenke andre menneskers rettigheter for å nå sitt mål, at vi er over i det usunne, ekstreme og skadelige. Hvordan kan man forebygge tidlig nok, men ikke for tidlig? Dette er forebyggingens store dilemma.

Omfanget av radikalisering og voldelig ekstremisme er det vanskelig å si noe konkret om. Det vi imidlertid kan si noe om er konsekvensene dersom vi ikke lykkes. I ytterste konsekvens vil voldelig ekstremisme handle om masseskade og terror. Det har vi ikke råd til! Vi har ingen å miste.

Hatefulle ytringer er også i en kategori hvor det er vanskelig å si noe konkret om omfanget. Forskning og trusselvurderinger viser imidlertid at vi har et økende omfang av hatefulle ytringer i det offentlige rom, da pekes det spesielt på sosiale medier som det offentlige rom. I dette ligger det en bekymring om at **hatefulle ytringer vil kunne ha en nedkjølende effekt på befolkningen, som vil kunne gjøre at man bryr seg mindre om hva som gjøres med/mot medborgerne. En nedkjølende effekt vil kunne resultere i at terskelen for å utøve vold senkes.** Disse hatefulle ytringene er så ubehagelige for enkeltindivider og deres nærmeste at vi ser at flere ungdomspolitikere vurderer å trekke seg fra politiske verv. Dette er en trussel mot demokratiet da vi mister viktige stemmer i samfunnsdebatten.

Hvem er det som står bak de hatefulle ytringene og hvem blir voldelige ekstreme?

Vi kjenner igjen årsaker fra annen kriminalitetsforebygging. Det er ikke nødvendigvis slik at personene drives av religion, ideologi og politiske mål. Vi ser at de fleste drives av fortvilelse over egen livssituasjon. Dette kan være fortvilelse over dårlig økonomi, dårlig helse, opplevelse av å ikke ha råderett over eget liv mm. Retningen disse personene tar er ofte tilfeldig ut ifra hvor de får tilhørighet når de trenger det som mest. Vi ser at overgangsfaser er særlig sårbare.

Skal vi forebygge radikalisering, voldelig ekstremisme og hatefulle ytringer må vi tilrettelegge for et mangfoldig samfunn som rommer alle. Vi drives alle av å være til nytte og å bli sett med de ressursene hver enkelt har. Respekt, toleranse og åpenhet for ulikheter er den beste sikringen vi har mot kriminalitet og krenkelser av menneskeverd.

Jeg vil benytte anledningen til å gi honnør til Færder kommune som går grundig til verks for å finne de gode tiltakene både på individ, gruppe og samfunnsnivå. Dette er en kompleks tematikk hvor pilen ofte peker på politiet som tiltakseier. Færder kommune så tidlig i prosessen at dersom man skal lykkes med den gode forebyggingen må man se på hva vi kan gjøre sammen som et samfunn. ”Det tar en landsby å oppdra et barn” er et gammelt ordtak som betyr at et helt samfunn av mennesker må sørge for å samhandle positivt med barn for at barna skal oppleve og vokse i et trygt og sunt miljø. Dette tar Færder kommune på alvor med å involvere hele lokalsamfunnet.

Gratulerer med å involvere hele samfunnet, og tusen takk for at jeg fikk være med på laget!

Camilla Hålien Johansen

Radikalisering- og mangfoldskordinator i Sørøst Politidistrikt

1.5 BEGREPS- AVKLARING OG AVGRENSING

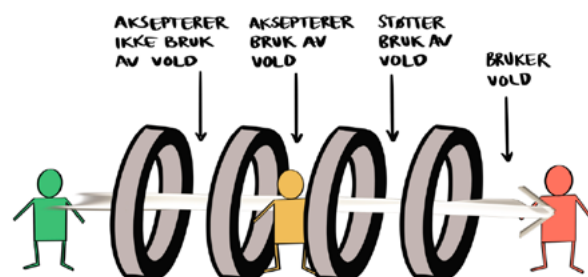
Begrepsavklaringer

Når begrepene hatefulle ytringer, hatkriminalitet, radikalisering og voldelig ekstremisme omtales i rapporten forstås begrepene slik de omtales under. Begrepsavklaringene er hentet fra Regjeringen.no, «Nasjonal handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme – revisjon 2020» og brosjyren «Ikke Greit, hva er hatprat og hva kan du gjøre med det?» (Bufdir, 2017).

Hatefulle ytringer er ytringer som sprer eller oppfordrer til hat mot personer på bakgrunn av gruppen de tilhører. Det kan sies muntlig eller vises fysisk gjennom kroppsbevegelser. Hatprat kan foregå digitalt. Det kan skrives i meldinger, chatter, på sosiale medier og i kommentarfeltene. Hatprat skjer både i lukkede grupper og i åpne samtaler. Hatprat handler ofte om kjønn, etnisitet, religion eller livssyn, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk eller nedsatt funksjonsevne. Uansett hvor hatprat foregår eller hvem det sies til, er det ikke greit, og noen ytringer er forbudt etter norsk lov. **Hatkriminalitet** forstås som straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av negative holdninger til en person eller gruppes faktiske eller oppfattede etnisitet, religion, politisk tilhørighet, seksuell orientering, kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne. Voldelig ekstremisme er den mest ytterliggående formen for hatkriminalitet.

Radikalisering er prosessen der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål. Radikaliseringsprosesser kan skje innenfor alle typer livssyn, politiske retninger og ideologier.

Radikaliseringsprosessen kan illustreres som å være i en tunnel, hvor personen gradvis blir eksponert for et mer snevert og ensidig syn på verden, gjennom ulike påvirkning både i fysiske og digitale møter. Dette kalles radikaliseringstunellen (se figur 1). I løpet av prosessen kan personen gradvis akseptere vold for å nå sine ideologiske, politiske eller religiøse mål. I enden av tunnelen kan personen være sårbar for ulike utløsende faktorer som eksempelvis en personlig krise eller ytre

Figur 1: Illustrerer radikaliseringstunellen.

påvirkninger som kan trigge en intensjon om og kapasitet til å utøve vold (Regjeringen.no)².

Med **voldelig ekstremisme** menes at personer eller grupperinger er villige til å bruke vold for å nå sine politiske, ideologiske og religiøse mål. Noen forstår ekstremisme som ekstreme meninger som skiller seg veldig mye fra flertallets meninger. Skillet mellom ekstremisme og voldelig ekstremisme går ved villighet til å bruke vold.

Avgrensninger

I kartleggingen kommer det fram at det i hovedsak er menn i voksen alder og ungdom som bruker hatefulle ytringer, og da på ulike måter. Å bli radikalisert kan gjelde alle aldersgrupper, men informasjonen i det innledende dialogmøtet viste at deltakerne hadde størst bekymring knyttet til unge gutter, hvor kritiske faser kan være overganger fra ungdomsskole til videregående skole, og fra videregående skole til etablering i arbeidslivet.

I det innledende dialogmøtet kom det også frem at gruppen det var spesielt viktig å snakke videre med i kartleggingen var unge mellom 12-29 år. I tillegg har kartleggingen som målsetting å se på hvordan Færder som lokalsamfunn bør jobbe sammen om forebygging og tidlig innsats, for å forhindre hatefulle ytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme blant unge. Prosjektgruppa valgte dermed å avgrense hovedmålgruppa for kartleggingen til unge i alderen 12-29 år med en todelt inndeling; ungdom 12-19 år og unge 19-29 år. Da voldelig ekstremisme er et fenomen som er lite vanlig og som oppstår sjeldent i en liten kommune som Færder, er ikke dette kartlagt like bredt på kommunenivå, men isteden sett til eksisterende kunnskap nasjonalt.

² <https://www.regjeringen.no/no/sub/radikalisering/veileder/begreper-ord-og-uttrykk/radikaliseringstunellen/id2399043/>

1.6 KARTLEGGINGS-PROSESSEN: METODER OG KILDER

HKH metoden

Hurtig kartlegging og handling (HKH) er en kartleggingsmetode utviklet av Verdens Helseorganisasjon (WHO) som videre er tilpasset praktikere og norske forhold av KORUS Bergen. Metoden har fokus på hurtighet, handling og metodetriangulering. Formålet med bruk av HKH har vært å utvikle og bruke en metode for kartlegging av sosiale og helsemessige problemområder. Det karakteristiske trekket ved en HKH er at man kartlegger både et spesifikt problemområde og pågående innsats knyttet til problemområdet samtidig. Videre benyttes metodetriangulering gjennom en kombinasjon av ulike kvalitative og kvantitative metoder. I en kartlegging sikrer man dermed pålitelighet ved at man kryss-sjekker funn på tvers av datakilder og metoder.

En HKH tilstreber ikke vitenskapelig perfektjon, formålet med en HKH er å sikre god nok kunnskap til å handle, altså et godt nok grunnlag til både å foreslå og gjennomføre en handlingsplan med dagsaktuelle tiltak for å møte aktuelt problemområde på best mulig måte (KORUS Bergen, 2014). En HKH følger en spesifikk prosess, som er visualisert i modellen (figur 2).

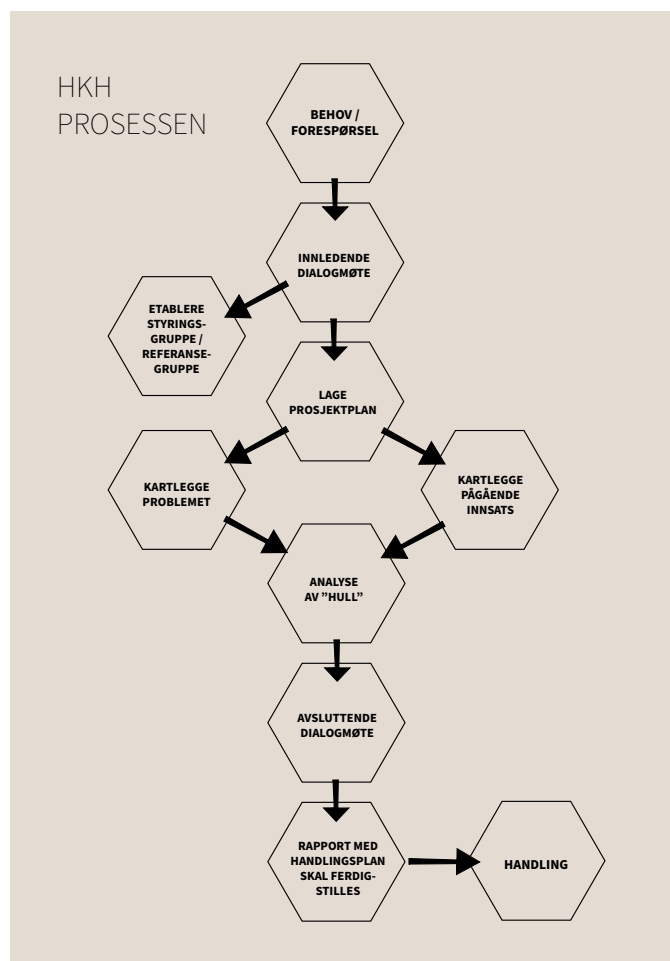
Prosjektgruppa har brukt disse metodene i kartleggingen:

- Innledende dialogmøte.
- Innhenting av eksisterende kunnskap.
- Spørreskjema og intervju med nøkkelinformanter.
- Dialogmøter med målgruppen.
- Digitale spørreundersøkelser med målgruppen.
- Felt-intervju med målgruppen.
- Oppsummerende dialogmøte.

Innledende digitalt dialogmøte

For å samle alle de gode kreftene i lokalsamfunnet ble det invitert inn bredt til et innledende dialogmøte hvor om lag 80 representanter deltok. Dialogmøtet ble gjennomført digitalt.

Deltakerne var representanter fra målgruppen unge (12-29 år), ungdomsråd, elevråd, fritid, frivilligheten,

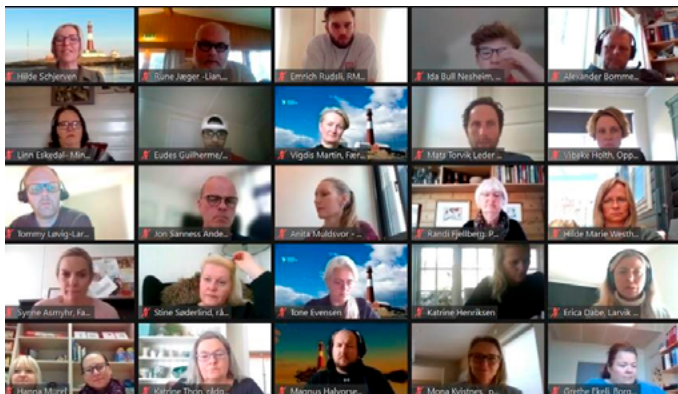
Figur 2: Illustrasjon av HKH-modellen, KORUS Sør.

trossamfunn, foreninger, politikere, næringsliv, barne-skoler, ungdomsskoler, videregående skoler, hjelpetjenestene i kommunen som barnevern, PPT, forebyggen-de helsetjenester, psykisk helse og rus, ressurs-senter for mennesker med utviklingsmuligheter (RMU), NAV, politi, kompetansesentre som KORUS Sør, RVTS og kompetansesenter for kriminalitetsforebygging, an-satte fra nabokommune, og ulike fagfolk og eksterne samarbeidsparter.

Innhenting av eksisterende kunnskap

I arbeidet med å innhente eksisterende kunnskap har prosjektgruppa gjennomgått lokale dokumenter fra Færder kommune og nasjonale dokumenter og handlingsplaner som omhandler tematikken.

Prosjektgruppa har sett på allerede eksisterende dokumenter i Færder kommune som:

Bilde 2: Skjermbilder fra innledende digitalt dialogmøte.

- Fra utenforskap til innenforskap. Handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme 2016-2020.
- Tiltaksplan mot vold i nære relasjoner (2018-2022).
- Veileder om nærvær og fravær i skolen (2019).
- Beefing, voldsbruk og avtalte slåsskamper blant ungdom i Færder (2019).
- Oversikt tiltak barn og unge (2020-2021).
- Handlingsplan Mot mobbing og krenkelser i Færder kommunale barnehager (2018-2030).
- Strategisk plan for oppvekst og kunnskap (2018-2030).
- BTI handlingsveileder barnehage, BTI handlingsveileder skole.
- Ungdataresultater for 2021, Folkehelseprofil (2021). og oppvekstprofil (2021) for Færder kommune.

Av nasjonale dokumenter har prosjektgruppa sett på handlingsplaner som er relevant for tematikken hatyttringer, radikalisering og voldelig ekstremisme, diskriminering, antisemittisme, trygghet, mangfold og åpenhet, barn og medier. Prosjektgruppa har også sett til andre kommuner og deres handlingsplaner mot radikalise-

ring og voldelig ekstremisme som eksempelvis Larvik, Bærum, Kristiansand, Oslo og Drammen.

Kartlegging av nøkkelinformanter

Etter det innledende dialogmøtet pekte det seg ut en rekke nøkkelinformanter prosjektgruppa ønsket ytterligere informasjon fra. Følgende kartlegging er gjennomført:

- Intervju med en ansatt i politiets etterretningsavdeling samt spørreskjema som er sendt på e-post til radikaliserings- og mangfoldskoordinator i Sørøst PD.
- Intervju med jobbkonsulent i introduksjonsprogrammet på Velle AS, en arbeids- og inkluderingsbedrift
- Intervju med minoritetsrådgiver IMDI
- Spørreskjema sendt på e-post til ansatte på Borgheim ungdomsskole, inkludert velkomstklassen. I tillegg ble det gjennomført et enkelt intervju med studierektor på Nøtterøy videregående skole.
- Gruppeintervju med arbeidsgruppen mot radikalisering. Her deltok ansatt fra RMU, NAV og sosiallærer på Teigar ungdomsskole. I tillegg ble det gjennomført intervju med tidligere SLT-koordinator. Spørreskjema på e-post til sosiallærer på Tjøme ungdomsskole og tidligere politikontakt for Færder.
- Power-brainstorming med SLT arbeidsgruppe, bestående av representanter fra barnevern, sosiallærere og helsesykepleiere.
- Intervju med kommunepsykolog for voksne, og innhentet skriftlige svar på spørreskjema fra oppfølgingstjenesten (OT) i Vestfold og Telemark fylkeskommune.
- Fokusgruppeintervju med frivilligheten, her deltok Teie IF fotball, Kirken, idrettsrådgiver og skateklubben.
- Intervju med leder i Fritid Færder
- Besøk på Fritid Færder som har tilbud til ungdom fra 12-18 år. Her ble det gjennomført intervjuer i mindre grupper på 2-4 ungdom på fritidssenteret, og et intervju med e-sport ansvarlig.

PST ble invitert til intervju, men PST mente svarene fra etterretning og radikaliserings- og mangfoldskoordinator var dekkende for svar fra politiets tjeneste. Det var ønskelig med flere intervju med ansatte i skolene, men det var vanskelig å få til avtaler med ansatte i skolene.

I innledende dialogmøte pekte det seg ut to hovedgrupperinger i alder som ble valgt som målgruppe for kartleggingen, ungdom 12-18 år og unge voksne 19-29 år. De to gruppene ble invitert til dialogmøter hver sin kveld. Invitasjoner ble hengt opp på plakater ulike steder og på de mest sentrale bussene i Færder, med en Snapchat-kode/QR-kode som kunne skannes for påmelding. Invitasjonen ble jevnlig publisert på nyopprettet Snapchat-bruker, og delt på Færder kommune sin Facebook-side. Det kom få påmeldinger. Prosjektgruppa gjennomførte derfor storefri-vandringar på de tre kommunale ungdomsskolene med plakater for skanning til påmeldinger til dialogmøtet. I tillegg ble invitasjonen delt via Teams til elevene på Nøtterøy videregående skole. Det var vanskeligere å nå aldersgruppen 19-29 år. Det ble lagt ut en betalt annonse som var målrettet til denne aldersgruppen på Facebook. Og Universitetet i Sørøst Norge (USN) la ut invitasjonen på studentenes intranett.

Dialogmøtet for ungdom 12-18 år ble gjennomført med 15 deltakere, og på dialogmøtet for unge voksne 19-29 år deltok to personer. I dialogmøtet startet vi med en bildeserie med musikk, så ble det gjennomført bli-kjent øvelser. Deretter ble det servert mat. Gruppearbeidet startet ved å først vise et par filmer for å logge de unge på tematikken. Prosjektgruppa innhentet informasjon ved hjelp av metoder som individuell refleksjon og dialog med refleksjon med samtaler i gruppe. Det ble også brukt Power-brainstorming med musikk for å innhente svar og refleksjoner, samt fotografering som illustrasjonsfoto til tematikken «utenfor» og «innenfor». Ungdommene intervjuet hverandre om hva de vet om pågående innsats for å forebygge hatefulle ytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme. Deretter spilte de inn intervjuet på lydbånd og sendte det til prosjektgruppa.

Digitale spørreundersøkelser med unge

Det er gjennomført digitale spørreundersøkelser for ungdom 12-18 år og for unge voksne 19-29 år. Disse ble distribuert via ulike sosial medier som Facebook og Snapchat, samt hengt opp som plakater med QR-kode til undersøkelsen, på steder som ungdomshelsestasjonen og på de mest sentrale bussene. Da det kom inn få svar på de digitale undersøkelsene, gikk prosjektgruppa storefri-vandring på tre av ungdomsskolene. Etter dette fikk vi svar fra til sammen 93 ungdommer.

Bilde 3: Invitasjon til dialogmøte for ungdom fra 12-18 år.

Universitetet i Sørøst Norge (USN) la ut undersøkelsen på sine informasjonskanaler, og i tillegg ble undersøkelsen delt med ansatte på kommunens intranettside med en oppfordring til ansatte i aldersgruppen å besvare. Det kom inn svar fra 11 i alderen 19-29 år.

Oppsummerende dialogmøte

Det ble invitert inn til oppsummerende dialogmøte hvor nærmere 50 representanter deltok. Disse gruppene var representert: ungdom, skole, foresatte, politi, hjelpetjenester i kommunen, frivillighet, fritid, NAV, psykisk helse og rus, politikere og kommunens administrasjon. I dialogmøtet presenterte prosjektgruppa funn som er gjort i kartleggingen og kom med foreløpige forslag til tiltak. Det ble gjennomført gruppediskusjoner hvor prosjektgruppa fikk tilbakemeldinger og innspill på både funn og forslag til tiltak.

Utenfor Darkweb Innenfor
Radikalisering IRL SoMe

Unge stemmer
Hatprat Nettet Voldelig
Anonym ekstremisme

BOR DU I FÆRDER KOMMUNE OG ER 19-29 ÅR?

INVITASJON DIALOGMØTE

VI VIL HØRE **DIN STEMME!**

06. september kl. 17:00 - 19:30 i kommunestyresalen, Tinghaugveien 18.

Vi har stor tro på at unge kan gi svarene på hva som skjer på ulike arenaer. Hjelp oss til å forstå, vi vil lære av dere!

Vi ønsker å lære mer om temaene på bildet over. Får vi høre din stemme kan vi kanskje gjøre Færder til et bedre sted for unge Du kan svare anonymt og i grupper. **Tønsberg pizza sentrum sponser pizza** og Rema 1000 på Teie sponser mineralvann og frukt til alle unge fra Færder som deltar. Bussbilletter sponset av VKT tur/retur - deles ut i møtet. Kom da vel!

Meld deg på via QR-koden eller Snapchat.

Har du spørsmål til møtet?

Kontakt prosjektleder Anette Malme:
anette.malme@faerder.kommune.no

Du kan også ta kontakt med oss via Snapchat
SLT Færderkommune v/ Anette Malme.

REMA 1000

*Fævla utlendinger!
Er du homo eller?*

*Føðer!
Hore!
Neger!*

*Fævla homo!
N-ordet! Yew! Taper!
Musling! Hitler! Nerd!
Transe! Taper! Bitch!
Soper! Fritte! Homse!*

Bilde 5: Illustrasjonsfoto tatt av en av ungdommene i dialogmøtet for ungdom hvor oppgaven var å ta illustrasjonsfoto til rapporten. Ordene på bildet er hatytringer ungdom og unge i Færder kommune ser i sin hverdag.

2.0 FUNN FRA KARTLEGGINGEN

Dette kapittelet vil ta for seg funn fra den lokale kartleggingen i Færder. I den første delen presenteres kunnskap om fenomenet hatefulle ytringer, og i den andre delen presenteres kunnskap om fenomenene radikalisering og voldelig ekstremisme.

2.1 KUNNSKAP OM FENOMENET HATE- FULLE YTRINGER

Hva er hatefulle ytringer?

Kartleggingen viser at det er en del kunnskap om hva hatefulle ytringer er blant fagfolk og befolkningen i Færder.

Hatefulle ytringer beskrives som nedsettende ytringer eller trusler mot personer eller grupper på bakgrunn av deres nasjonale eller etniske opprinnelse, seksuelle orientering, religion eller livssyn, kjønn/kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk eller ved nedsatt funksjonsevne. Politiet avgrenser hatefulle ytringer til det som rammer personer eller grupper med særlig vern i straffeloven.

Unge har god oversikt over hva fenomenet hatefulle ytringer er, og de beskriver det med når folk er slemme mot deg og ikke respekterer deg. Kartleggingen viser også at hatefulle ytringer er vanlige i ungdomsmiljøet, og at disse ofte kamufleres som humor. Ungdom viser til at hatefulle ytringer kan handle om både språkbruk, kroppsspråk, utestenging og digitale uttrykksformer som memes, og det kan være en sjargong innad i en gruppe. Hatefulle ytringer kan handle om seksuell trakassering, og ungdom benevner en vanlig form for hatytringer som de benevner som «trasher» på kjønn eller «bodyshaming». Noen beskriver hatefulle ytringer som en form for rangering, at man mener noen er bedre enn andre.

«Flere av vennene mine har blitt kontaktet via sosiale medier, de forteller vennene mine at de ikke betyr noe i Norge osv».

Sitat fra digital undersøkelse for ungdom 12-18 år.

Politiet har noe oversikt over hva slags hatefulle ytringer som forekommer, og hvor og hvordan, mens fagfolk og voksne generelt har lite kunnskap annet enn det som forekommer blant voksne i de mest brukte sosiale mediene og kommentarfeltene.

Hvem er personene som bruker hatefulle ytringer?

Det er to grupper som peker seg ut som de som i størst grad bruker hatefulle ytringer i kommunen. Det er mange informanter som peker på at den største gruppen som bruker hatefulle ytringer er voksne, hvor aldersgruppen fra 45 år og oppover er mest fremtredende. Gutter og menn bruker hatefulle ytringer i større grad enn kvinner, og spesielt kategorien «hvite menn som pusher 50» blir nevnt av flere. Den andre store gruppen som bruker hatefulle ytringer, er ungdom.

Informantene peker på en del egenskaper og karaktertrekk ved de som bruker hatefulle ytringer, og viser til at det ofte dreier seg om sårbare mennesker som føler seg krenket, er kunnskapsløse eller usikre, føler seg truet eller er redde. Men det pekes også på at det kan være personer med høy status, f.eks. innen gaming eller sosiale medier, som uttrykker seg hatefullt.

Det framkommer også at personer som bruker hatefulle ytringer har dårlige holdninger til enkelte andre grupper i samfunnet, som skiller seg fra majoriteten ved sin seksuelle legning, etnisitet eller religion. Både unge og voksne informanter trekker også fram ekstreme kristne retninger som en gruppe som bruker hatefulle ytringer.

Hvor og hvordan finner hatefulle ytringer sted?

Til tross for at både unge og voksne trekker frem at en av de gruppene som i størst grad bruker hatefulle ytringer er voksne, beskrives det i liten grad hvordan dette forekommer annet enn i kommentarfelt. Det er i tillegg noen som trekker fram at trenere og spillere kan ha et aggressivt språk, hvor hatefulle ytringer har vært brukt.

Når det gjelder den andre store gruppen som bruker hatefulle ytringer, unge i alderen 12-29 år, har de unge selv god oversikt over hvordan hatytringene forekommer.

På arenaer ungdommene oppholder seg fysisk er hatefulle ytringer normalisert i ungdomsmiljøene, og det beskrives av ungdom at disse ofte skjuler seg bak en spøkefull tone. Når eksempelvis lærere blir trukket inn, kan ungdom oppleve at hatytringene blir bagatelisert av både ungdom og lærere. Kartleggingen viser, basert på informasjon fra ungdom, at det er variasjoner på de ulike skolene for «toleranse» for hvor grensa går for ungdommenes bruk av hatefulle ytringer og ansattes inngripen. Ungdom beskriver dette som at ungdom ikke blir tatt på alvor. «Det var jo bare tull» er en helt vanlig respons som brukes når man blir konfrontert med hatefulle ytringer. Noen mener at ungdom ikke ser konsekvensene av ytringene. Hatefulle ytringer kan også være av en mer nonverbal karakter. Hatefulle ytringer kan være det å ikke hilse, eller å ekskludere, eller ved å bruke ord andre ikke forstår.

Det beskrives at det er lettere å uttrykke hatefulle ytringer på nettet enn ansikt til ansikt.

Uten tvil er **internett og sosiale medier** den arenaen hvor det er størst forekomst av hatefulle ytringer. De unge, og et fåtall av informantene med spesiell kompetanse på digitale arenaer, har stor oversikt over hvor de hatefulle ytringene forekommer digitalt. Ungdom formidler at på Snapchat er det generelt mye «hate», influensere er på alle kanaler og har mye makt. Det vises til ulike kulturer innen de ulike sosiale mediene, hvor, Tiktok har mer propaganda og religionsforherligelse, mens Youtube har mer en form for gruppemobbing hvor ulike grupper henges ut som avvikere eller flere finner en felles 'skyteskive'. Ungdom formidler at det forekommer hatefulle ytringer i alle spill hvor man

har interaksjon med andre og kan legge til venner, og hvor man kan få kontakt med folk med ulike meninger. Ungdom benevner enkelte spillere som «toxic spillere» som har falske profiler og inviterer andre inn i sine nettverk. I gaming kan fremmede ta kontakt på ulike spill, enkelte spillere stiller ekstra spørsmål om politisk mening og religion, og ungdom formidler at «man merker det på måten de snakker på», dersom det er noen som prøver å overbevise dem om holdninger og meninger imot en bestemt gruppe.

Bilde 6 (side 19) viser en fremstilling av hva kartleggingen viser av hvor de hatefulle ytringene forekommer.

Digitalt eksisterer det en hel kultur rundt dette med memes, hvor man bruker ulike bilder med kommentarer og tekst til som et slags ikonografisk språk. En del unge nevnte også på ulike «chan» når de ble spurt om hvor og hvordan hatytringene foregår. Chan-forum er nettforum hvor man kan dele ting, som bl.a. memes, og diskutere, gjerne i lukkede undergrupper. Disse forumene har blitt til steder hvor ekstremister og konspirasjonsteoretikere dominerer³.

Omfang av hatefulle ytringer

Kartleggingen viser at det er en høy forekomst av hatefulle ytringer i Færder kommune. Unge møter hatefulle ytringer i hverdagen; på skolen, i fritiden, i sosiale medier og når de gamer. Det er grunn til å tro at en del unge i målgruppa daglig eller ukentlig eksponeres for ulike typer hatefulle ytringer.

I Ungdata spørres det om ungdommene på ungdomsskolen og i videregående skole er utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida. Det spørres ikke direkte om hatefulle ytringer, men man kan tenke seg at noe av det ungdommene rapporterer om som ulike former for mobbing kan være hatefulle ytringer. Ungdata-resultatene for 2021 viser at 7 % på ungdomstrinnet og 4 % på videregående skole i Færder rapporterer om at de mobbes minst hver 14. dag. Det spørres også om de har blitt utsatt for ulike former for seksuell trakassering det siste året. Andelen som svarer at noen på en sårende måte har kalt dem hore, homo eller andre ord med seksuelle innhold er 25 % på ungdomstrinnet og 22 % på videregående skole. 14 % på ungdomstrinnet og 12 % på videregående har opplevd at noen har spredt negative seksuelle rykter om dem.

³ <https://www.nrk.no/ytring/inn-i-morkret-1.14658755>

HVOR FOREKOMMER DE HATEFULLE YTRINGENE?

INTERNETT OG SOSIALE MEDIER - størst forekomst av hatefulle ytringer

Sosiale medier	Digitale sosiale møteplasser	Spill og gaming	Debattsider og forum
Snapchat, Tiktok, Instagram, Yolo og Facebook hvor forekomst er mest fremtredende, kommentarfelt nevnes hyppig som arena. Andre sosiale medier hvor det nevnes det er forekomst er Twitter, Discord og Sendit og Odds (betting app).	Youtube, Tiktok, OmeTV, OmegleTV har en kombinasjon av videodialog og kommentarfelt hvor det kan forekomme ulike overtramp både direkte i videoene og i kommentarfeltene. OmeTV er spesielt kjent for en arena du har videodialog med fremmede du ikke kjenner, ungdom rapporterer om grove hendelser de har sett her.	GTA, Roblox, Among Us, FIFA, Fortnite, World of Warcraft, MMORPG (Massive Multiplaying Online Role Playing game) er de som nevnes av unge. Forskjellige spill har ulike Reddit. Spill med langsiktig kontakt er mer utsatt for å møte personer med radikale holdninger.	Reddit, Resett, 4Chan, 8Chan (kun) trekkes spesielt frem. Flere kjenner til 4Chan enn 8Chan. De som trekker frem 8Chan benevner dette som et sted med mer radikale ytringer. Både på 4Chan og 8Chan (kun) får man basert på ulike ytringer og sett av holdninger invitasjoner videre til lukkede grupper i "det mørke nettet", såkalt darkweb Reddit er inngangsporten til det meste, millionvis av underforum på Reddit.
Hatytringene foregår gjerne i gruppechatter tilknyttet de ulike arena som nevnes her, og skjer mest på de anonyme plattformene som de yngste befinner seg på. I forum eller steder med ulike tema som ulv, innvandring, klima foregår det mye hatprat, gjerne fra konto med skjult ID. På eksempelvis Snapchat har man funksjonen Quickadd hvor man ofte legger til ukjente eller såkalt "random" folk som ungdom benevner de som, her kan hatytringene forekomme fra ukjente tilfeldige personer.			Invites only Darkweb - Her foregår det mye hatytringer som ikke er synlig for andre enn de som deltar i de lukkede gruppene på det mørke nettet.
Skole og friminutt er de fysiske stedene med størst forekomst av hatytringer, men også på trening, og fritidsaktiviteter nevnes av flere. Noen mener hatytringer forekommer overalt, mens andre trekker frem menigheten og offentlige toalett.			

Fagpersoner peker på økt bruk av hatefulle ytringer blant ungdom, og frivilligheten peker på hatytringer som en utfordring i idretten, både blant trenere og utøvere.

Politiets register over anmeldte saker knyttet til hatefulle ytringer fra hele Vestfold de siste 5 årene er 47 saker, hvorav hatefulle ytringer mot hudfarge, nasjonalitet og etnisk opprinnelse står for den høyeste andelen anmeldte saker. Informasjonen vi har fått i kartleggingen gir oss god grunn til å tro at spriket er stort mellom bruk av hatefulle ytringer og anmeldte hatefulle ytringer.

2.2 KUNNSKAP OM FENOMENET RADIKALISERING OG VOLDELIG EKSTREMISME

Hva er radikaliserings og voldelig ekstremisme?

Ungdom fra 12-18 år har generelt lite kunnskap om hva radikaliserings og voldelig ekstremisme er, men gjennom media kjenner de til folk som er radikalisert og har begått voldelige ekstreme handlinger, og nevner kjente terrororganisasjoner og enkeltpersoner som har begått terror. Ungdommene formidler at de har det meste av denne kunnskapen fra nyheter, og internett. Ungdommene i denne aldersgruppen forbinder radikaliserings og voldelig ekstremisme med fenomener som rasisme, religion, terrorisme og diktatur.

I aldersgruppen 19-29 år har informantene noe mer kunnskap om hva radikaliserings og voldelig ekstremisme er. De nevner at radikaliserings og voldelig ekstremisme kan være mye forskjellig, at det handler om fremmedfrykt og at man bruker vold for å nå sine mål. Fagpersoner i kommunen har mer kunnskap om hva radikaliserings og voldelig ekstremisme er enn de unge i kommunen, men de har lite kjennskap til arenaer hvor radikaliseringsprosesser foregår.

Både de unge voksne og fagfolk i kommunen peker på at det å være radikal kan være positivt og at det kan gi

en endringsmulighet og skape et engasjement. Å være radikal kan føre til positive kritiske endringer og kan være lovlig.

Radikalisering kan handle om religion og verdier, om tankesett, etnisitet og kjønn som en sårbarhetsfaktor ved å være utenfor normalen. Andre risikofaktorer for radikaliserings kan være psykisk uhelse, utenforskap og mangel på ressurser. Videre kan det handle om maktbruk, skremsel, fiendebilde og tunnelsyn.

Hvem er personene som står i fare for å bli radikalisert og ty til voldelig ekstreme handlinger?

Av **sårbarhetsfaktorer** for radikaliserings nevnes utenforskap, ensomhet, lite nettverk, dårlig oppvekst, psykisk uhelse og fattigdom. Radikalisering kan handle om religion og verdier, om tankesett, etnisitet og kjønn.

Ungdom og yngre voksne peker seg ut som en mer kritisk aldersgruppe, og gutter, mindreårige flyktninger, personer med diagnoser og lukkede religiøse samfunn, er grupper som blir spesifikt nevnt av informanter i kartleggingen.

Karaktertrett som er fremtredende hos personer som er radikalisert og villige til å ty til voldelig ekstreme handlinger kan være mangel på kunnskap, det å ikke være kildekritisk, de som har lav tillit til samfunnet, folk med interesse for våpen, folk som oppsøker slåsskamper og folk som må bruke fysisk styrke for å underbygge et poeng.

Personer som er i en radikaliseringsprosess kan ha negative **holdninger** til kvinner, lav tillit til samfunnet, være rasistiske eller anti-islamske.

Grupper som informantene assosierer med ordet radikaliserings og som nevnes spesielt i kartleggingen i Færder, er ulike kristne ekstreme grupper og SIAN (Stopp islamiseringen av Norge) som er en norsk gruppering som selv beskriver seg som anti-islamsk.

Vi ser at de trekkene som kommer fram i kartleggingen samsvarer noe med forskning på hva som kjennetegner de som havner i et ekstremistisk miljø. Ekstremismeforsker Tore Bjørge skiller mellom 5 typer som står i fare for å havne i et ekstremistisk miljø: 1) De som er ideologidrevet og ofte blir ledere, 2) De som drevet av sosiale behov, 3) De som er drevet av søken etter spen-

ning og action og 4) De som er sosialt utslåtte, som har hatt en vanskelig barndom, er oppvokste med vold, har havnet i kriminalitet, og synes livet er ganske håpløst, men finner plass og mening i et ekstremistisk miljø og 5) De som fødes inn i et ekstremistisk miljø, for eksempel barn av IS-krigere, barn av nynazister (Dagsavisen, 11.07.2021).

Hvor og hvordan foregår radikaliseringsprosessene?

I kartleggingen kommer det fram at antakelsen er at den største aktiviteten rundt radikaliseringsprosesser foregår på Internett og på sosiale medier, på samme måte som ved hatefulle ytringer. Det finnes nettsider som er for folk med radikaliserende holdninger, men det er også mye som foregår på de vanlige sosiale mediene vi alle er på, som Snapchat, Instagram, Facebook og Twitter. Andre digitale steder som nevnes er i kommentarfelt knyttet til media, aviser, nyheter og filmer. OmeTV og Omegle er nettsider for anonyme videochatter der man automatisk kobles opp mot fremmede. Ungdom i Færder rapporterer om grove hendelser de har vært vitne til på disse nettstedene.

Andre digitale arenaer for radikalisering som blir nevnt av unge og fagfolk med mer kjennskap til aktivitet på nett vises i bilde 7 (side 23). Som beskrevet under kapitlet om hvor og hvordan hatytringene foregår, dukker også ulike «chan»⁴ opp når ungdommene spørres om hvor radikaliseringsprosesser foregår. 8chan/8kun blir beskrevet som mer ekstrem enn 4chan og beskrives som en plattform som ble brukt mye av høyreekstreme. Den digitale memes-kulturen blir benyttet til å fremme ekstreme ytringer i miljøene i «chankulturen». 8chan er nå lagt ned, og det høyreekstreme miljøet som tidligere benyttet 8chan er flyttet til 8kun på «darkweb», det såkalte mørke nettet som ikke er tilgjengelig og åpent for alle.

I tillegg nevnes Reddit som inngangsporten til «det meste». Det finnes millioner av underforum på Reddit, og informanter med særskilt kompetanse på gaming nevner at forskjellige spill har ulike forum på Reddit. Videre trekkes det frem at radikale miljø kan ta kontakt med ungdom i spill som benevnes som Massively Multiplayer Online Roleplaying Game (MMORPG), og at man i spill med langsiktig kontakt er mer utsatt for å møte personer med radikale holdninger. Discord kan være

en inngang hvor man blir invitert med til mer lukkede samtaler.

Det kan være vanskelig å oppdage om noen er ute etter å trekke deg inn i et ekstremt miljø på nett. Unge og informanter med særskilt kompetanse på nettet formidler at de som ønsker å påvirke dem kan opptre profesjonelt og målrettet mot unge. Forsøk på å rekruttere beskrives som en type «snik-arbeid», hvor dere først blir venner, og så forsøker de gradvis å overbevise med radikale holdninger og meninger.

«De får deg på en måte lurt, på Snapchat starter de som venner, men så blir de på en måte endret».

«Sannsynligvis går de etter en viss type mennesker, som er redde, uvitende, usikre unge som er sårbare og svært mottakelige for radikalisering. Om de gir deg et miljø, en plass hos dem, en klapp på skulderen og noe å skyldes på».

(sitater fra digitale anonyme undersøkelser for unge 12-29 år).

På digitale arenaer og sosiale medier blir unge utsatt for påvirkning av influensere og andre som ønsker å vise frem sine meninger og holdninger.

Kartleggingen viser at informantene er oppmerksomme på at radikaliseringsprosesser kan forekomme på arenaer man møtes fysisk i nærmiljøet. Skolen er det stedet som blir nevnt av flest informanter. Det blir også trukket frem en rekke andre møteplasser i nærmiljøet hvor radikaliseringsprosesser kan forekomme, som generelt sett er plasser hvor unge møtes.

Tatt i betraktning at informantene tolker hva en radikaliseringsprosess er ulikt, gjenspeiler også svarene ulike tolkninger av begrepene.

Radikaliseringsprosesser kan foregå ved at man trekkes inn i sterke fellesskap, med sterke ledere med radikale holdninger. Ulike grupper fremhever sine holdninger gjennom klesstil, utseende og propaganda. Det bygges sterke fellesskap med tydelige holdninger som skaper en følelse av «svik» hvis du ikke forholder deg til felles regler. Eksempler på slike grupper er religiøse grupper og myndighetskritiske grupper. På nettet og spesielt i «chankulturen» foregår dette i lederløse samfunn/grupper, der alle holdes ansvarlig for eget innhold. En radikaliseringsprosess kan handle om skremsel, fiendebilder og tunnelsyn.

⁴ Se kapittel 2.1, bilde 6.

Ungdom i Færder rapporterer om at de har blitt eller kjenner til at ungdom i ungdomsskolealder blir lagt til ulike høyreekstreme grupper på Snapchat.

«Man kan bli lagt til ufrivillig i en gruppe på Snapchat og der skriver de forferdelige ting om andre religiøse».

«Vennen min ble lagt til ufrivillig i en SIAN-gruppe på Snapchat. Hun blokket dem og forlot gruppen fort, men tror hun rakk å lese en del ubehagelige meldinger som ble sendt på gruppen...»

(sitater fra digitale anonyme undersøkelser for unge 12-29 år).

Omfang av radikalisering og voldelig ekstremisme

Radikalisering er ofte en gradvis prosess, som skjer i det skjulte, og det er derfor vanskelig å ha oversikt over omfang.

Tall i straffesaksregisteret sier lite om omfanget av radikalisering, da det kun er de som faktisk begår voldelig ekstreme handlinger og blir tatt for dette som registreres. PST har kjennskap til noe knyttet til bekymringsmeldinger. Data for omfang av bekymringsmeldinger oppgis ikke av sikkerhetsmessige hensyn, og for å unngå å spre frykt i samfunnet.

Av de 93 ungdommene som besvarte den anonyme digitale spørreundersøkelsen for ungdom fra 12-18 år, svarer 26 % av ungdommene at de hører om radikalisering i sin hverdag. Det fremkommer ikke i undersøkelsen hvor de hører om dette, og det er grunn til å tro at deler av svarene omhandler radikalisering som ungdommene hører om i nyhetene og i media.

Ungdom fra 12-18 år ble i spørreundersøkelsen spurt om de kjenner til eller har sett eksempler på at noen ungdom rundt seg har blitt kontaktet av ulike radikale grupper (figur 3, side 24). Her svarer 69 % av ungdommene at de ikke kjenner til eller har sett eksempler på at noen ungdom rundt dem har blitt kontaktet av ulike radikale grupper. 21 % svarer at de vet om noen som har blitt kontaktet av religiøs-ekstreme grupper, 16 % vet om noen som har blitt kontaktet av høyre-ekstreme grupper og 6 % vet om noen som har blitt kontaktet av venstre-ekstreme grupper.

Av de elleve i alderen 19-29 år som svarte på den digi-

tale spørreundersøkelsen, svarte omtrent halvparten at de hører om radikalisering i sin hverdag. Noen få av de unge voksne svarte at de kjenner til eller har sett eksempler på noen unge rundt dem har blitt kontaktet av ulike radikale grupper. Flertallet svarte «ingen grupper som jeg kjenner til».

Svarene fra de to digitale spørreundersøkelsene er ikke nødvendigvis representative for ungdom i Færder, men kan gi en indikasjon på omfanget.

Sett i lys av at ungdom har begrenset kunnskap om hva fenomenene radikalisering og voldelig ekstremisme er, kan det være vanskelig for ungdom å formidle omfanget av radikalisering og hva de ser og hører i sin hverdag annet enn fra media.

Fagpersonene i kartleggingen formidler at de hører lite om radikalisering i sin hverdag, og relaterer nok da svarene til hva de faktisk hører om lokalt i Færder kommune.

2.3 NÅR ER DET GRUNN TIL BEKYMRING?

Når er det grunn til bekymring for bruk av hatefulle ytringer?

Kartleggingen viser at informantene tenker det er grunn til bekymring når de hatefulle ytringene blir normalisert, bagatellisert, når de ikke rettesettes eller når de gjemmer seg bak at det er en spøk.

Det vekker bekymringer hos flere når det er fare for at holdningene bak ytringene stikker dypere enn selve ytringene, og når den som bruker hatefulle ytringer har mangel på empati.

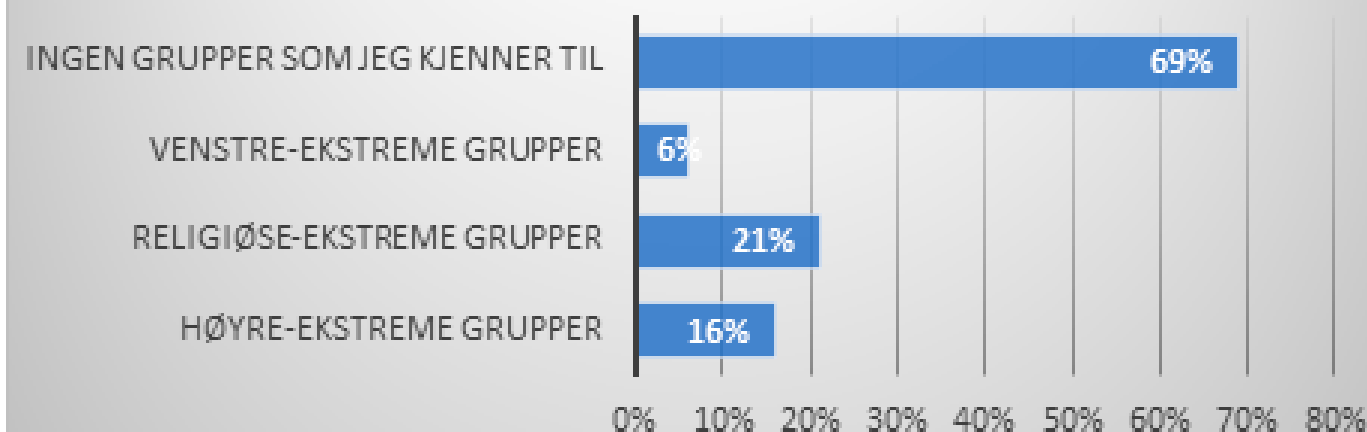
Flere blir også bekymret når holdningene bak ytringene ekskluderer eller retter seg mot spesifikke grupper, eksempelvis kvinner og homoseksuelle.

I tillegg er flere av informantene opptatt av konsekvensene ytringene har, og blir bekymret når de som er utsatt for ytringene opplever å bli såret eller krenket, særlig om de blir så preget av de hatefulle ytringene at det går ut over livskvaliteten.

chatteforum
4chan
Discord
8chan
kommentarfelt
radikale grupper
Reddit
Resett
Islam Net
Youtube
MMORPG
Roblox
Fifa

Kjenner du til eller har du sett eksempler på at noen ungdom rundt deg har blitt kontaktet av ulike radikale grupper?

Figur 3: Svar på digital undersøkelse fra ungdom 12-18 år. N=93.

Flere peker på at bekymringen oppstår når ytringene bryter med norsk lov, hvis du truer, når man uttrykker vold, eller hvis våpen tas frem.

Hvor går grensen for bruk av hatefulle ytringer og når er ytringene akseptable?

Det beskrives at ytringene går over grensen når det er hets av etnisitet, religion, seksualitet, kropp, hudfarge og kjønnsidentitet. Videre pekes det på at intensjonen bak ytringen sier noe om man har gått over en grense, eksempelvis om det er personangrep eller hensikten er å gjøre noen lei seg.

De fleste informantene formidler at terskelen er lavere for bruk av hatefulle ytringer på nettet enn når man møtes fysisk. Politiet peker på at toleransegrensen for «ubehagelige ytringer» ser ut til å være høyere på nett, og i politiets åpne trusselvurdering skriver de at de er bekymret for at høyere aksept for hva som er lov å si på nettet fører til et kaldere samfunn som senker terskelen for å utøve vold. Politiet skriver følgende som svar på spørsmål om hvor grensegangene går for når ytringene er akseptable:

«Forarbeider, straffeloven og rettspraksis er ganske konkret på hva som er straffbart. Man bør imidlertid ikke akseptere alt som ikke er straffbart. Heller tvert imot. Man må reagere på hverandres usmakelige/ubehagelige ytringer og på denne måten utøve sosial kontroll. Den sosiale kontrollen overfor hverandre er "oppdragende" og normdannende. 'Du må ikke tåle så inderlig vel den urett som ikke rammer deg selv'.»

(sitat politiets svar på spørreskjema).

Når er det grunn til bekymring for radikaliseringsprosesser og voldelig ekstremisme?

Generelt er det liten erfaring med bekymring for radikaliseringsprosesser i Færder kommune. Det kan synes som at tegnene på radikaliseringsprosesser som framkommer i kartleggingen er hentet fra tillært kunnskap og media. Mange ungdom vet ikke når de skal bli bekymret. Unge peker på at de blir bekymret når det er vold inne i bildet.

2.4 OPPSUMMERING AV FUNN OVER PROBLEM-OMRÅDET

Skolene rapporterer om tegn til en mer utagerende og aggressiv atferd på skolen, både i lek og i friminutt. Det er en kultur hvor noen ungdommer prøver å «beefe»/yppe til slåssing, noe som ofte starter med negative ytringer. Dette fører til bekymring i en tidlig fase, og bekymringen øker dersom unge har med redskaper som kan brukes som våpen, som eksempelvis kniv og lekepistol.

Tegn til bekymring for radikaliseringsprosess kan være ytre, synlige tegn som: symboler på klær, ytre endringer som for eksempel frisyre, endret stil, nye tatoveringer og at man tegner visse typer symboler.

Andre synlige tegn til bekymring kan være knyttet til atferdsmønsteret som kommer til syne i:

- Uttalelser og ytringer (intoleranse for andres synspunkter, fiendebilder, ekstreme ytringer, konspirasjonsteorier, hatretorikk, sympati for avskaffelse av demokratiet, legitimering av vold og trusler om vold, snakker om våpen, når unge snakker om radikaliseringsprosess eller voldelig ekstremisme /forteller om noe de vil gjøre eller utøve).
- Venner og sosiale nettverk (innesluttet/tilbaketrunket/isolert, endring av nettverk og omgangskrets).
- Aktiviteter (opprør i og med sinne, opposisjon mot samfunn og skole, trusler, har våpen, bruker vold og tyr til vold, gamere som ikke skiller spill fra det virkelige liv, når en person er søkende, rus).

Sårbarhetsfaktorer hos personer som bekymrer kan være utenforskap, erfaring med selvopplevd hatprat mot egen person, å være letturt og stole for mye på andre, vonde og vanskelige opplevelser og erfaringer, psykisk uhelse, sosial kontroll og manglende opplevelse av egen råderett.

Holdningene hos personer som bekymrer kan være sympati med radikale og ekstreme grupper, sympati med terrorister, endring av verdensbilde, at man «eier sannheten», umenneskeliggjøring av andre, ønske om radikale endringer og svart-hvit tankegang.

Kartleggingene viser at i ungdomsmiljøene brukes hatefulle ytringer av både gutter og jenter. Blant de voksne er det flere menn enn kvinner som bruker hatefulle ytringer. Det er et fåtall i Færder som blir radikalisert eller begår voldelige ekstreme handlinger. Nasjonalt er det flere gutter og menn som går inn i radikaliseringsprosesser og tyr til voldelig ekstreme handlinger.

Det rapporteres om et stort omfang av hatefulle ytringer i Færder kommune. Det er to grupper som spesielt peker seg ut som de som kommer med hatefulle ytringer: aldersgruppen over 45 år, hvor spesielt «hvite menn som pusher 50» blir nevnt av flere, og ungdom. Internett, og sosiale medier spesielt, er arenaen hvor det er høyest forekomst av hatefulle ytringer. For den voksne gruppen foregår hatytringene hovedsakelig i kommentarfelt på sosiale medier eller i idretten, og for ungdom er det mest hatefulle ytringer på nettet, i sosiale medier og andre digitale sosiale møteplasser som i spill/gaming, debattsider og ulike forum. Skolen er en arena hvor det forekommer hatefulle ytringer, og det beskrives at det har blitt en mer normal sjargong i ungdomsmiljøene, hvor hatytringene ofte kamufleres som humor.

Kartleggingen viser at det generelt er liten erfaring med bekymring for radikaliseringsprosesser i Færder kommune, og få fagpersoner har hatt direkte befatning med dette. Kunnskapen og kompetansen på tematikken radikaliseringsprosess og voldelig ekstremisme er for det meste tillært kunnskap fra medier, m.m. Radikaliseringsprosessene foregår oftest i lukkede samfunn, og er dermed lite synlige. De som står i fare for å bli radikalisert er ofte unge gutter, eller sårbare personer, som opplever utenforskap.

Unge har god oversikt over de digitale arenaene hvor hatefulle ytringer forekommer og hvor de mulige digitale arenaene kan være for radikaliseringsprosessene,

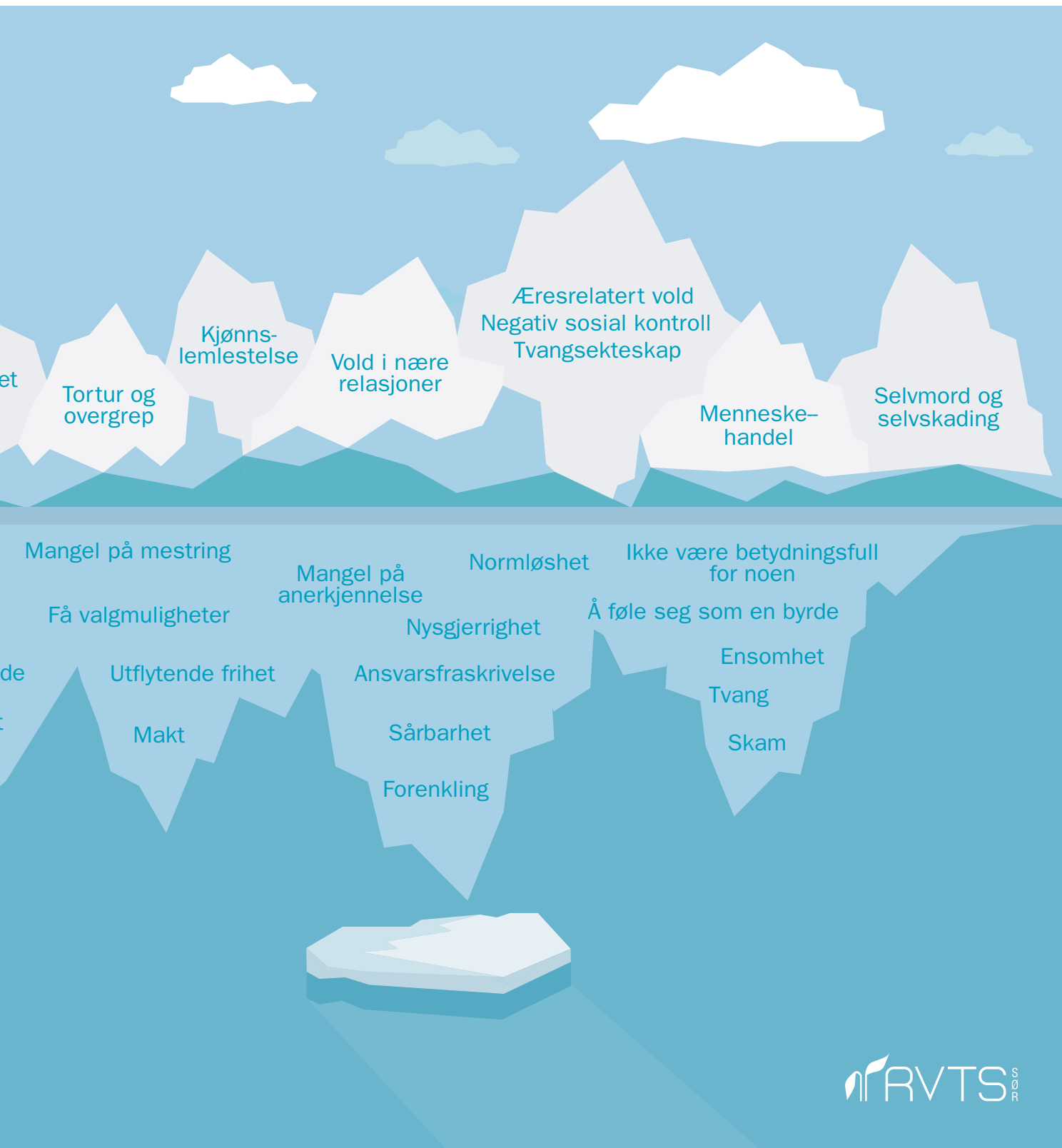
mens fagfolk og voksne generelt har liten oversikt over dette.

Som vist i presenterte funn, og med bakgrunn i tematikkens kompleksitet, er det behov for å synliggjøre at årsaksforklaringene kan være mange og sammensatte når det gjelder hvorfor enkelte individer blir radikalisert og i verste fall begår hatkriminalitet og voldelige ekstreme handlinger.

Isfjellmodellen (figur 4) illustrerer ulike risikofaktorer for at mennesker blant annet kan begå hatkriminalitet, bli radikalisert eller ty til voldelig ekstremisme.

Figur 4: Isfjellmodellen, RVTS Sør.

”

***Snakk med den det gjelder
eller den du er bekymret for,
vis at du bryr deg, og spør
om vedkommende har det
bra.***

3.0 EKSISTERENDE TILTAK OG TJENESTER - OG FORSLAG TIL HVORDAN VI BØR JOBBE VIDERE

I dette kapittelet vil vi presentere hvordan vi jobber sammen i Færder i dag, og om hvordan kartleggingen viser at vi bør jobbe sammen om forebygging og tidlig innsats mot hatefulle ytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme.

3.1 HVORDAN JOBBER VI I DAG SAMMEN OM FOREBYGGING OG TIDLIG INNSATS?

Handlingsveiledere og rutiner

Kommunen har flere kommunale veiledere, retningslinjer og rutiner som sier noe om forebygging og tidlig innsats. Her nevnes noen sentrale:

Barnehagene: Det er verdt å nevne at barnehagene i Færder kommune har en handlingsveileder mot mobbing i barnehagene da dette er en pågående innsats i det forebyggende arbeidet. Jmfør barnehageloven §41 er handlingsveilederen tydelig på at barnehagene ikke skal godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Veilederen vektlegger betydningen av fellesskapet og at det aldri er barnets ansvar når noen ekskluderes. De voksne i barnehagen skal jobbe for å oppdage krenkende atferd, blant annet ved å benytte en sjekkpunktsliste for barnehagens psykososiale miljø og de voksnes relasjoner til barna.

Skolene har nasjonale retningslinjer, handlingsplaner og rutiner som omhandler elevenes psykososiale miljø innen områder som mobbing, fravær, rus, vold og radikalisering. Opplæringsloven §9a handler om elevenes fysiske og psykososiale miljø. Skolen er gjennom opplæringsloven pålagt å ha handlingsplaner og tilrettelegge for god trivsel for elevene. Færder kommune har en handlingsveileder om nærvær og fravær i skoler, som er en veileder for tidlig innsats og tverrfaglig samhandling. Veilederen sier noe om hva som kjennetegner en god nærværsskole og hvilke sentrale oppgaver som ligger til skolen for å tilrettelegge for nærvær på skolen for alle elevene. Veilederen har en oversiktlig tiltakstrapp som sier noe om hvilke tiltak som bør iverksettes ved skolefravær. Handlingsveilederen vektlegger spesielt den onde sirkelen ved alvorlig fraværssproblematikk, og hvordan vi kan forstå fraværet til eleven. Denne handlingsveilederen gjelder for grunnskolealder.

Færder kommune har en **tiltaksplan mot vold i nære relasjoner**. Tiltaksplanen er delt i tre områder; forebyggende tiltak kompetansetiltak og hjelpetiltak. De forebyggende tiltakene i handlingsplanen handler om å avdekke ulike former for vold i nær relasjoner, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og æresrelatert vold, samt etablering av drøftingsarena hvor bekymringer løftes. De kompetansehevende tiltakene omhandler å øke kompetanse om vold i nære relasjoner hos ansatte og innbyggere gjennom samtaler og informasjonsmateriell. Hjelpetiltakene omhandler konsultasjonsteam om voldsproblematikk, prosedyrer om mistanke om vold og tiltakskort for ansatte.

Veileder og rutiner for generell bekymring for barn, unge og familier: I oppvekstsektoren jobber Færder kommune etter samarbeidsmodellen BTI (Bedre Tverrfaglig innsats). Det er utarbeidet handlingsveiledere i

barnehage og skole som sier noe om hvordan ansatte skal gå fra bekymring til handling for et barn/ungdom, uavhengig av hva bekymringen handler om.

I tillegg har kommunen **handlingsveilederen «Fra utenforskap til innenforskap, handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme»**, som skal revideres, og er utgangspunktet for denne kartleggingen.

Tverrfaglige og tverretatlige samarbeidsgrupper

Det finnes mange tverrfaglige og tverretatlige team og arbeidsgrupper i kommunen, her nevnes noen sentrale:

Ressursteam: Alle barnehagene og skolene har etablert Ressursteam. Det er tverrfaglig grupper, hvor barn, ungdom, foresatte og ansatte kan drøfte ulike bekymringer, utfordringer, problemer og handlingsalternativer knyttet til enkeltindivider. Ressursteamet er en del av BTI-strukturen.

Nærværsteam består av ansatte i PPT, forebyggende helse, forebyggende barnevern og spesialpedagog skole, og er en støtte for barn og ungdom som synes det er vanskelig å komme på skolen.

Oppfølgingstjenesten i Vestfold og Telemark fylkeskommune har oppfølgingstilbud til elevene som drop- per ut av et ordinært undervisningsløp i den videregående skolen.

Rusforebyggende team for aldersgruppen 16-24 år. Tidligere kartlegginger har avdekket et behov for et dedikert team som spesifikt følger opp aldersgruppa fra 16-24 år i Færder. I 2021 etableres det et slikt team. Teamet skal ha et tettere samarbeid mellom oppvekst og de som jobber med de eldste ungdommene og psykisk helse og rus som jobber med de unge voksne.

SLT står for Samordning av Lokale kriminalitetsforebyggende Tiltak. SLT-modellen er organisert gjennom tre nivåer, det styrende, det koordinerende og det utførende nivået. SLT-arbeidet i Færder har hatt et styrende nivå i form av Politiråd og SLT-styringsgruppe og et utførende nivå i form av SLT-arbeidsgruppe. Det koordinerende nivået som skal bestå av virksomhetsledere, som beskrives som avgjørende i et vellykket

SLT-arbeid mangler.

I tillegg er det opprettet en arbeidsgruppe mot radikaliserings, bestående av representanter fra skolene, ulike hjelpetjenester i kommunen, NAV, politiet og SLT-koordinator. Arbeidsgruppens ansvar er å følge opp og delegere ansvar og oppfølging av elever som står i fare for å bli radikalisert, både barn, ungdom og voksne i Færder kommune.

TryggEst-team: Færder kommune er en TryggEst-kommune. Det innebærer at kommunen har etablert et tverrsektorielt team som skal bidra til å sette fokus på å forhindre, avdekke og håndtere vold og overgrep mot voksne som i liten eller ingen grad er i stand til å beskytte seg selv. Eksempler på personer som kan være særlig utsatt for vold og overgrep kan være personer med demens, fysisk og psykisk funksjonsnedsettelse, rusproblemer, høy alder eller sykdom. TryggEst-teamet i Færder kommune består av representanter fra tjeneste for psykisk helse og rus, hjemmetjenesten, flyktning- og integreringsteamet, NAV og miljøarbeidertjenesten. Kommunens TryggEst-team arbeider etter en modell som i Norge er forankret hos Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Arbeidet lokalt i Færder er politisk vedtatt og forankret i kommunens Handlingsplan mot vold i nære relasjoner.

Tiltak og tjenester

Færder kommune har på sin nettside⁵ en oversikt over tjenester og tiltak i regi av kommunale hjelpetjenester. Forebyggende hjelpetjenester for barn og unge har mange ulike tilbud. For ungdom kan blant annet **Ungdomshelsestasjonen** tilby hjelp og veiledning om ulike temaer. Friskliv Ung tilbyr støtte og hjelp med kosthold, fysisk og psykisk helse for personer mellom 12-20 år.

Det finnes også mange **familie- og foreldrestøttende tiltak**. Det tilbys foreldreveiledning som De utrolige årene (DUÅ), Parent Management Training (PMTO) og Circle of Security – Parents (COS-P) fra både forebyggende helsetjenester og barneverntjenesten. Gjennom prosjektet «Sammen mot» implementeres COS C – Circle of Security i både barnehage og skole.

DEMBRA som skoletiltak. DEMBRA er en integrert del av arbeidet på en av ungdomsskolene i Færder. DEMBRA handler om demokratiopplæring, forebygging av utenforskap og hatprat i skolen. DEMBRA står for

⁵ <https://faerder.kommune.no/tjenester/barnehage-skole-og-familie/familiens-hus/>

demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme og tilbyr kompetanseheving, opplæring og oppfølging av ansatte på skoler. Den samme ungdomsskolen har de siste årene deltatt med en mindre gruppe elever og en lærer på demokrativerksted på Utøya gjennom det Europeiske Wergelandssenteret. Ungdomsrådet i Færder kommune har i 2021 gjennomført demokrativerksted på Utøya. Ungdomsrådet har i tillegg hatt økt fokus på opplæring av fritidssentre og skolene i hvordan gjennomføre demokratiske valgprosesser for deltakelse i ungdomsrådet, samt jobbet tettere opp mot elevrådene og andre ungdom om må fremme saker til politisk behandling.

Minoritetsrådgiver fra IMDI jobber på de ulike videregående skolene i Færder og omegn. Minoritetsrådgiver arbeider med enkeltindivider og oppfølging med tverrfaglig samarbeid. Noe arbeid foregår også på gruppenivå, hvor enkelte skoler har større fokus på dette enn andre skoler. Eksempler på dette er demokratiundervisning, identitet, rasisme, negativ sosial kontroll og språkbuk. Mye arbeid gjøres av minoritetsrådgiver på videregående skole som Flexid, dialog og individuelt arbeid med fokus på refleksjoner og holdninger, og hvor man kan se de som faller utenfor.

Psykisk helse og rusteam for voksne har ansvar for å koordinere hjelpetiltak og individuelle planer. Teamet tilbyr endringsfokusert veiledning, helsetjenester og psykososial oppfølging med fokus på bedret helse og økt livsmestring. Det vektlegges brukermedvirkning og samarbeid med andre instanser, blant annen spesialisthelsetjenesten og andre etater i kommunen. Teamet tilbyr tankeviruskurs og assistert selvhjelp, og har drop-in hver uke. Innhold i samtaler- oppfølging kan være forebyggende arbeid, kartlegging, støttesamtaler, råd og veiledning, nettverksbygging, aktivisering, strukturering av hverdagen, hjelp til å administrere medisiner, praktisk bistand, bo-veiledning og koordinering av tjenester; utarbeidelse av individuell plan (IP).

Sommerjobb-prosjekt: Sommeren 2021 gjennomførte NAV og oppvekst et samarbeidsprosjekt om sommerjobb til ungdom mellom 16-19 år. Ungdommene som fikk tilbud om sommerjobb ble rekruttert gjennom SLT-koordinator via ulike skoler, fritidsarena og andre kommunale tjenester og samarbeidsparter i oppvekstsektoren. NAV Færder ansatte en jobbveileder hvor hovedfokus var å plassere riktig ungdom på riktig arbeidsplass. For å øke sannsynligheten for gjennomføring ble ungdommene fulgt opp av jobbveileder, med

oppstartsamtale, introduksjonsmøte med arbeidsgiver og oppfølging på arbeidsplassen. Ungdommene ble fordelt på de ulike arbeidsplassene ut ifra deres egne ønsker og interesser. 15 av 15 ungdom gjennomførte alt arbeid som var avtalt gjennom arbeidsavtalene, og flere fikk tilbud om deltidsjobb i etterkant.

Bo-oppfølgingstjenesten gir tilbud til personer som er i behov av hjelp til å finne aktuell bolig på det private markedet for de som ikke er i stand til å kontakte utleiende eller NAV på egen hånd om boligspørsmål, og for personer som trenger kort veiledning og kortsiktig bo-oppfølging i hjemmet ved innflytting.

I tillegg bidrar **politiet** med fagdager om tematikken. For å forebygge hatefulle ytringer har politiet økt tilstedeværelse på nett, og øker og deler kunnskapen om tematikken med andre. Tips.no er politiets fellesportal for å dele alle former for bekymring.

Demokrati, medvirkning og medborgerskap

Medvirkningsprosesser og medborgerskap står sentralt i Færder kommune. **Ungdomsrådet i Færder** jobber aktivt både med uttalelser til politiske saker, og ved å fremme egne initierte saker som løftes politisk og administrativt. Under koronapandemien gjennomførte Ungdomsrådet to ungdomsundersøkelser for alle ungdomsskoleelever for å undersøke hvordan det var å være ungdom under pandemien. Ungdomsrådet har representanter fra alle ungdomsskolene og videregående skolene, fritidssenteret og kulturskolen, og det jobbes med demokratiske valgprosesser fra de ulike stedene hvert år til nytt Ungdomsråd. Elevrådene kan løfte saker til ungdomsrådet som jobber videre med saksuttalelser til politikere. Ungdomsrådet har deltatt på demokrativeksted på Utøya og ønsker å gjennomføre øvelser for å forebygge hatefulle ytringer lokalt i Færder. Tiltakene ble foreslått under demokrativerkstedet på Utøya, basert på utfordringsbildet ungdomsrådet ser om problemområdet. Som en del av **folkehelseprosjektet Mitt Færder** benyttes medvirkning som metode for å utvikle hjelpetjenestene, barnehagene og skolene i Færder kommune. Barn og unge i Færder kommer ofte med nyttige innspill til de ulike tjenestene for en best mulig utforming av tjenestene. Eksempelvis ble **barnevernproffene** i Færder kommune hørt i hvilke egenskaper de mener en ny barnevernleder bør ha før ny ansettelse, og stemmene til barnehagebarn og skolebarn blir tatt med i utviklingen av en helhetlig plan for oppvekst.

Fritidstilbud

Fritid Færder har gratis fritidstilbud til barn og unge i Færder, lokalisert på en av ungdomsskolene, som er åpent for all ungdom i Færder fra 8. trinn–18 år. Her får ungdom gratis middag, mulighet til å bli kjent med nye folk, spille biljard, bordtennis, airhockey, brettspill, PSF, bake og spille musikk. Det siste året har Fritid Færder et tilbud om rockeverksted og nå også en egen e-sport stilling som jobber tettere med gamingmiljøet. Nylig har det åpnet enda en tilsvarende avdeling i tilknytning til et kultur- og aktivitetshus med skatepark. Fritidssenteret er nå åpent tre kvelder i uka, og holder også åpent i juli. Fritid Færder tilbyr gratisaktiviteter i skolenes ferier gjennom aktivitetskalenderen med et variert program for alderen 5. trinn til 18 år. Fritid Færder drifter BUA som gratis låner ut diverse sportsutstyr til lokalsamfunnet. Informasjon om alle tilbudene ligger på kommunens nettside⁶.

Frivillighet

Færder frivilligsentral er en kommunalt drevet møteplass som formidler kontakt mellom mennesker i lokalmiljøet. Sentralen har to lokasjoner, og tilbyr ulike arrangement og aktiviteter. Frivilligsentralen samarbeider med kommunens øvrige tjenester for å tilrettelegge og bidra til at kommunens frivillige arbeid styrkes. Frivilligsentralen er til for mennesker i alle aldre, både for de som ønsker å bidra frivillig og for de som har behov for tjenester. Færder kommune legger til rette for at færderfolk kan hjelpe hverandre, og gjennom appen Nyby er det etablert et samfunn der vi hjelper hverandre, for å gjøre den ekstraordinære situasjonen litt enklere for de som har behov for hjelp. Færder Frivilligsentral driver SWAP, som er bytteboden der alle kan hente gratis klær til barn og voksne. Klærne blir gitt av folk i Færder.

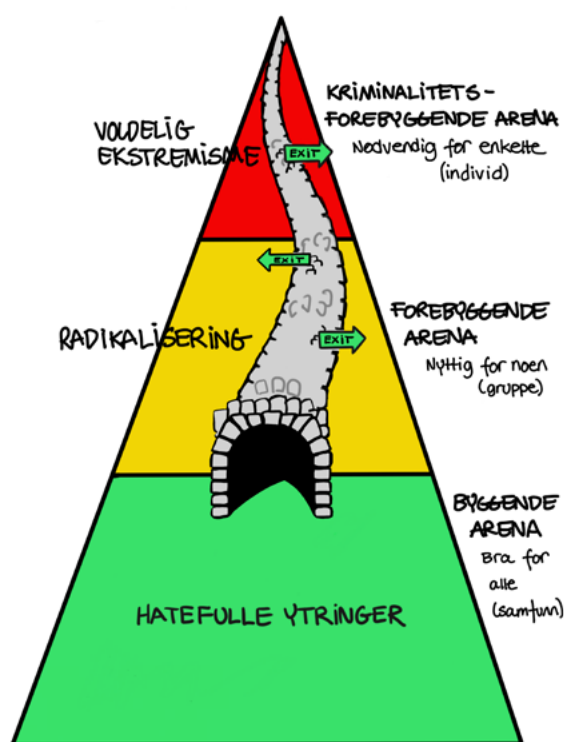
Kommunen har også mange frivillige lag, foreninger og organisasjoner. Alle tilbudene er omtalt på kommunens nettside med kontakinformasjon⁷.

⁶ <https://faerder.kommune.no/tjenester/barnehage-skole-og-familie/familiens-hus/fritid-farder-aktivitetstilbud-til-barn-og-unge/fritidssenter-farder/>

⁷ <https://faerder.kommune.no/tjenester/kultur-idrett-friluftsliv-frivillighet-tilskudd-anlegg-og-utleie/idrett/frivillige-lag-og-foreninger/>

3.2 HVORDAN BØR VI JOBBE SAMMEN OM FOREBYGGING OG TIDLIG INNSATS?

Dette kapitlet presenterer hvordan respondentene vi har kartlagt mener vi bør jobbe fremover for å forbygge hatefulle ytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme.

Som det fremkom av presenterte funn er det de færreste som ender opp med å begå voldelige ekstreme handlinger. Trekanten over illustrerer at det er mest av hatefulle ytringer i Færder kommune, sammenlignet med radikalisering og voldelig ekstremisme. Ved å iverksette universelle forebyggende tiltak (det grønne området/hatytringer), forebygger vi kanskje også oppover i radikaliseringstunnelen som vist i trekanten. Kartleggingen viser at det er viktig å etablere gode byggende tiltak som er bra for alle.

Øke kompetansen blant kommunens innbyggere

De eksisterende tilbudene, som veiledere, ulike tiltak, tjenestene i både kommunal- og frivillig regi, og oppfølgingstiltak i regi av ulike tverrfaglig team, vil kunne bidra til forebygging og tidlig innsats overfor hatefulle ytringer, radikaliserings og voldelig ekstremisme. Kartleggingen viser tydelig at det er et ønske og et behov for å øke kunnskapen blant kommunens innbyggere. Flere informanter ytrer et behov om økt kunnskap og kompetanse på flere områder: demokrati, hverdagsrasisme, nulltoleranse, menneskerettigheter, kildekritikk, konsekvenser, rutiner, retningslinjer og tverrfaglig samarbeid. Det er ønskelig med kunnskap og kompetanseheving til ansatte i kommunen, barn og ungdommer fra barnehage til videregående skole, foreldre og innbyggere generelt.

Politiet peker på at man må oppdra barn og voksne til å møte informasjon med kildekritikk. Det er mye som utarbeides nasjonalt av kunnskap fra politi, forskning og andre som kan deles i kompetanseheving lokalt.

Videre peker ungdom på at det fra 1. klasse bør være opplæring om nettvett og hvordan man skal være med hverandre. Det er også viktig å få til et skole-hjem samarbeid om tematikken, da skolen og hjemmet er de beste stedene å lære om dette. Unge mener det er viktig å lære i tidlig alder om hatefulle ytringer, radikaliserings og voldelig ekstremisme; både hva fenomenene er, hvilke konsekvenser det har og hvordan kjenne igjen faresignaler i eksempelvis en radikaliseringsprosess.

DEMBRA går igjen fra flere informanter som et ønsket tiltak for alle skoler i Færder kommune.

Dialog, fellesskap og tilgjengelige voksne

Ungdom foreslår å lage kommunearrangementer og sammenkomster på tvers av kulturer. Inntrykket til flere unge er at aldersgruppen over 45 år har mindre kunnskap, kjennskap og toleranse om innvandring og fremmede kulturer, og at det må jobbes for mer kunnskap og toleranse blant den eldre aldersgruppen. Enkelte informanter foreslår å gjennomføre felles større prosjekter på tvers av generasjoner og kulturer, for å få til dialog og innenforskap.

Ungdom mener det er viktig å involvere lokalbefolk-

ningen i å organisere møteplasser. Ungdom ønsker et bredere og bedre offentlig fritidstilbud som er inkluderende og derav ikke så kostbare. Ungdomsrådet har også påpekt et behov for et bedre kulturtilbud for unge under 30 år.

Unge mener det er viktig å lære andre at det går greit å dele sine meninger, og det er greit å være uenige. Videre er de opptatt av at voksne må være gode rollemodeller, sette grenser og snakke om spilleregler for hvordan vi skal være mot hverandre.

Ungdom mener det er viktig å ha respekt for hverandre, snakke om ulike tema sammen, og kun snakke med de man kjenner på nettet. Ungdom peker på at alle voksne i barns liv har en viktig oppgave som rollemodeller, og de kan bidra til å forebygge, avdekke og stanse hatefulle ytringer. Foreldre har en særstilling i å oppdra barn og å gi omsorg.

De fleste informanter vektlegger at det er viktig med synlige voksne alle steder der unge tilbringer tid, både på skolen, i fritiden og på nettet. Voksne har en viktig oppgave i å bry seg, voksne og foresatte trenger informasjon, og det er viktig at foresatte har en balanse mellom grensesetting og å bry seg, og at ungdom må tørre å si ifra til voksne. Det er mye som skjer på nett som de voksne ikke klarer å henge med på, hvor ungdom bruker koder som voksne ikke forstår.

Ungdom mener foreldre burde følge mer med på hva barna interesserer seg for. Hvis foreldre ikke viser interesse i hva deres barn gjør, får barnet inntrykk av at de kan gjøre hva de vil og at det de gjør ikke er galt hvis foreldrene ikke sier noe. Med andre ord, ungdom er opptatt av at foreldre viser interesse for barna og samtidig setter tydelige grenser.

Ulike arenaer for innenforskap og mestring

Det er viktig å skape mestringsarenaer for å unngå utenforskap og mangel på mestring, og å jobbe for å få folk inn i arbeidslivet. For å forebygge utenforskap er det også viktig å jobbe for å utjevne sosiale forskjeller og å jobbe for mindre klasseskiller i Færder. De ansatte i kommunen må også gjenspeile mangfoldet i samfunnet, både i utseende, språk og kultur.

«Det er viktig å oppleve mestring og å få en identitet som er verdt noe». Dette kan gjøres gjennom en menings-

full hverdag i skole og fritid. Det er viktig å skape et samfunn som tåler ulikheter og mangfold. Her foreslås demokratiserende tiltak, dialogcafe, dialogredskap og det å snakke sammen på tvers av ulikheter. Videre er det viktig med trygge voksne og barn i relasjon med hverandre.

Voksne informanter mener det er viktig å ha gode fritidstilbud til alle barn og unge for å forebygge utenforskap. Det pekes på et stort frafall i organiserte aktiviteter fra ungdom i alderen 12-18 år, og det blir stilt spørsmål om hvor disse ungdommene blir av. Flere informanter mener det er viktig med en fast møtearena på tvers av trossamfunn.

Flere informanter peker på skolen som en sentral arena for forebygging. Det er viktig å jobbe med tematikken på skolen, med et sterkt fokus på å jobbe med inkludering av alle elever. Foresatte pekes på som særs viktige i dette arbeidet, og foreldre må være bevist på hvilke holdninger de gir barna sine. Skolen må legge til rette for et godt foreldresamarbeid som bidrar til elevens faglige og sosiale utvikling. Foreldresamarbeid og informasjonsutveksling mellom skole og hjem vektlegges som svært sentralt for å forebygge frafall i skolen. Det påpekes at det er viktig å fange opp risikoområder og å følge med på overgangene til ny skole, som kan være kritiske. Utenforskap kan skje når flere miljø blir sammenslått, eksempelvis ved overgang fra barneskole til ungdomsskole.

Tverrfaglig samarbeid og felles retningslinjer

Fagpersoner peker på at det er viktig med et tett og godt tverrfaglig samarbeid, både internt i kommunen og med politiet. Videre er det viktig at NAV kommer på banen dersom det er unge utenfor jobb, skole eller utdanning.

Fagpersoner mener det er viktig med strategiske planer om å jobbe med prioriterte satsningsområder med en felles retning. I dette arbeidet er det viktig med samhandling, koordinering, varsling, samt gode ruti-

ner i en tidlig bekymringsfase. Politiet jobber mye med enkeltindivider, og har uttrykt et ønske om å styrke innsatsen på gruppe og samfunnsnivå slik at politiet bidrar i det byggende og forebyggende arbeidet.

Handlingskompetanse og tidlig innsats

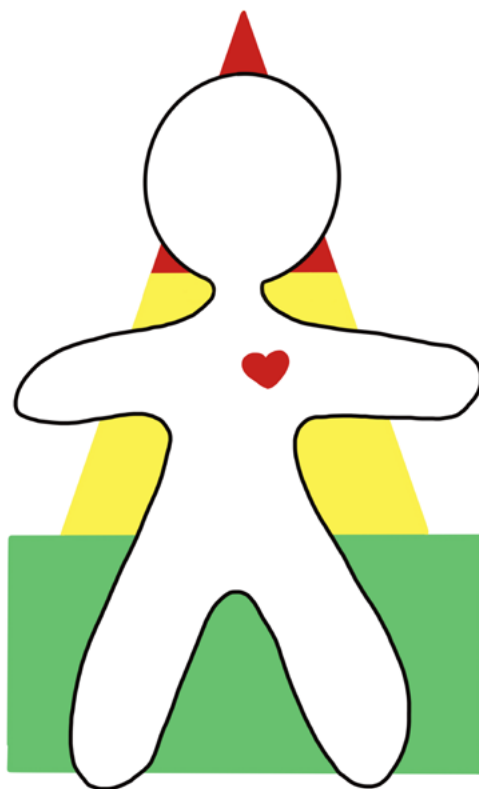
Ungdom mener at lærere bør ta en mer aktiv rolle i å gripe inn når de ser og hører hatefulle ytringer. Et godt skolemiljø er viktig for å sikre inkludering. Ungdom påpeker at det er viktig å ikke fryse ut de som mener noe annet enn deg, da det kan bidra til at de går lengre inn i sin tankegang. Fagpersoner trekker frem at det er viktig å lage alternative og gode opplegg for elever som ikke mestrer skolehverdagen.

Ved bekymringer for enkeltelever knyttet til hatefulle ytringer eller tidlige tegn til en radikaliseringsprosess er det viktig at ansatte på skolene er oppmerksomme og reagerer, at de understreker hva som er brudd på skoleregler og at hjemmet kontaktes ved bekymringer. Det anbefales å benytte BTI strukturen i kommunen og drøfte bekymringer med miljøveileder, sosiallærer og ressursteam. Fagpersoner trekker frem at voksne må tørre å konfrontere unge når det brukes hatefulle ytringer.

Fagpersoner påpeker at det er viktig at ansatte og innbyggere i lokalsamfunnet er kjent med hva man skal gjøre og hvor man skal henvende seg ved konkrete bekymringer.

Politiet har en opplevelse av at fagpersoner dropper varsling i frykt for å gjøre feil, og peker på at det er viktigere å komme tidlig nok inn. Skadeomfanget kan være stort om kriminaliteten først har skjedd, derfor er tidlig innsats vesentlig.

Ved bekymringer bør rutiner fra kommunal handlingsplan følges, hvor man vurderer om politi skal kontaktes eller om det skal håndteres internt. I første omgang gå i dialog med ungdommene og foresatte, og drøft med andre kolleger og instanser.

Hvordan intervenere ved tidlige tegn til radikaliserings og voldelig ekstremisme?

Fagpersoner er opptatt av at lokalmiljøet har en viktig rolle i å melde fra om endringer som kan være tegn til en radikaliseringsprosess hos personer det knyttes bekymring til.

Fagpersoner anbefaler å alltid kontakte hjemmet ved bekymring for ungdom under 18 år. De mener det er viktig å benytte allerede eksisterende systemer for tverrfaglig arbeid rundt enkeltindivider det knyttes bekymring til. Det anbefales å følge BTI-modellen, og benytte ressursteam for å løfte bekymringer på et tidlig stadium.

Fagpersoner er opptatt av å utforske den unge sine holdninger og synspunkter ved hjelp av en åpen dialog som ikke oppleves belærende, og som viser nysgjerrighet og omsorg. Videre anbefaler fagpersoner å fakta-sjekke ytringer for å styrke kritisk tenkning og kildekritikk. Det anbefales bruk av tverrfaglige samtykkeskjema for samarbeid på tvers av etater og tjenester, og å sikre eierskapet til det tverrfaglige arbeidet med personen det knyttes bekymringer til. Videre anbefaler fagpersoner å finne personer i lokalmiljøet som er i posisjon til å bygge en relasjon for å skape endring. Er man fortsatt bekymret burde man drøfte bekymringen med noen som kan noe om tema.

Ungdom mener det er viktig å gå i dialog med perso-

ner man er bekymret for, tilby samtaler eller terapi, og varsle bekymringen videre. Ungdom mener det er viktig å stille kritiske spørsmål som gjør at personen må reflektere over det han eller hun faktisk mener. Like viktig som å snakke med, er det å lytte til den unge og ta personen på alvor.

«Snakk med den det gjelder eller den du er bekymret for, vis at du bryr deg, og spør om vedkommende har det bra».

Politiet er opptatt av at man må snakke med personen og sette ord på det man ser med nysgjerrighet og omsorg. Er man bekymret bør man drøfte bekymringen med noen som kan noe om tematikken. Politiet anbefaler en tverrfaglig og tverretattlig gruppe som håndterer konkrete bekymringer.

Den nasjonale handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme har en trinnvis veileder for hvordan håndtere en konkret bekymring som bør følges ved konkrete bekymringer:

- 1) gå i dialog med personen
- 2) drøft bekymringen
- 3) meld bekymringen
- 4) bekymringssamtale
- 5) tverretattlig samarbeid
- 6) oppfølging
- 7) meld bekymringen til PST

”

***Mennesker liker hverandre
fordi vi kjenner hverandre.
Vi kjenner hverandre fordi vi
har kontakt med hverandre.
Vi har kontakt med hver-
andre fordi vi lever sammen.***

4.0 HVORDAN TAR VI TAK I UTFODRINGENE NÅ?

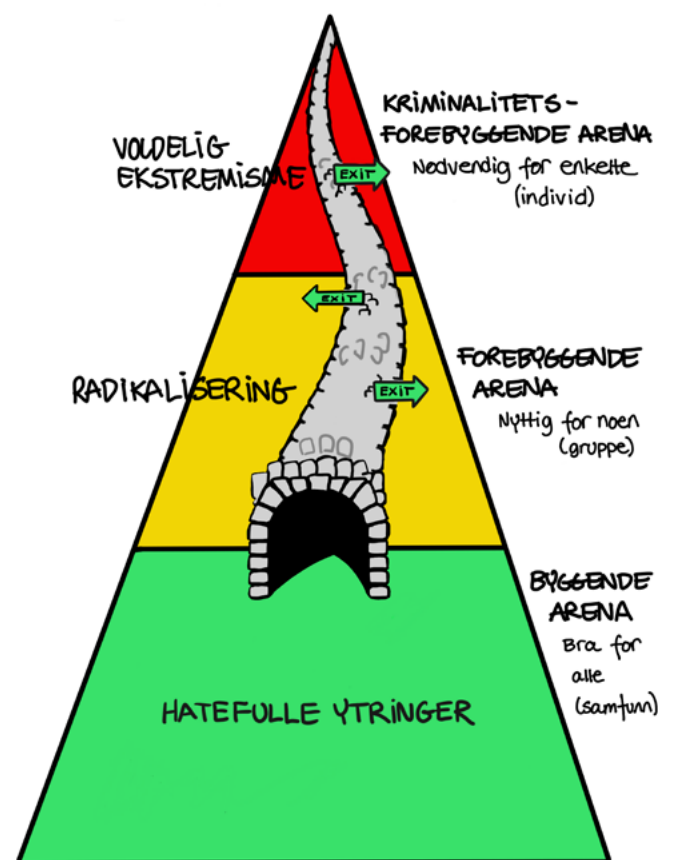
Kartleggingsmaterialet gir informasjon om situasjonsbildet i kommunen innenfor de tre områdene hatefulle ytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme. Det gir også en oversikt over hvilke eksisterende tilbud og tiltak vi har i kommunen.

Gjennom en analyse av funn, eksisterende tiltak, erfaringer fra andre kommuner og nasjonale handlingsplaner, har prosjektgruppa avdekket behov for justeringer i innsatsområder for å imøtekomme dagens utfordringsbilde i Færder kommune.

Prosjektgruppa er inspirert av forebyggingstrekanten til kompetansesenter for kriminalitetsforebygging. Denne modellen illustrerer tre typer forebygging som kan kobles til ulike innsatsområder i et forebyggende arbeid. Vi vil ta utgangspunkt i denne modellen, når vi fremmer forslag til tiltak.

- **BYGGENDE ARENA** dreier seg om byggende virksomhet gjennom store, brede samfunnsbyggende tiltak og er rettet mot alle som vokser opp. Her iverksettes universelle tiltak som er **bra for alle**.
- **FOREBYGGENDE ARENA** når det byggende ikke er tilstrekkelig, er det behov for **forebyggende tiltak**. På arenaene hvor barn og unge møtes er det et mål å bygge en sterk og god struktur for å forebygge utfordringer som kan øke risikoen for å utøve kriminalitet. Slike tiltak kan blant annet handle om å forebygge problemer som igjen kan ha sammenheng med risiko for kriminalitet. Her iverksettes **selektivt indikerte tiltak** som er **nyttig for noen**.

- **KRIMINALITETSFOREBYGGENDE ARENA** er i større grad målrettet mot situasjoner og miljøer som er særlig utsatte. Tiltak her søker å hindre at kriminelle handlinger finner sted og gjentar seg og retter seg gjerne mot miljøer eller situasjoner der det er høy risiko for kriminalitet. Her iverksettes **indikativt forebyggende tiltak** som er **nødvendig for enkelte**.

I handlingsplanen som presenteres i denne rapporten legges det fram tiltak som favner de tre arenaene som vist i trekanten over; med byggende, forebyggende og kriminalitetsforebyggende tiltak. Det legges størst vekt på tiltak som har en byggende og forebyggende effekt.

Ved å iverksette hovedtyngden av tiltakene i den byggende universelle arena, særlig opp mot bruk av hatefulle ytringer, vil dette kunne ha en forebyggende effekt også mot radikaliserings- og voldelig ekstremisme.

Som vist i isfjellmodellen (side 26-27) er årsaksbildet komplekst på hvem som ender med å bli radikalisert eller begå voldelige ekstreme handlinger. Universelle tiltak som når alle vil også kunne forebygge andre negative utfall, som vist i isfjellmodellen til RVT Sør (figur 4, s 26-27).

Handlingsplanens forslag til tiltak bør samtidig inneholde tiltak som er nyttige for noen og nødvendige for enkelte på gruppe og individnivå. På den måten ivaretas behovet for å ha strakstiltak ved tidlige tegn til en radikaliseringsprosess eller ved konkrete bekymringer. Tiltakene som har en byggende og forebyggende effekt vil i stor grad gjelde på gruppe og samfunnsnivå, mens tiltak som omhandler strakstiltak ved konkrete bekymringer i stor grad er knyttet opp mot arbeid på individnivå.

Dette kapittelet vil videre ta for seg hovedområdene over anbefalte tiltak i handlingsplanen som; tiltak for å øke kompetansen i lokalsamfunnet, dialog fellesskap og tilgjengelige voksne, innenforskap og mestring, tverrfaglig samarbeid og felles retningslinjer, handlingskompetanse og tidlig innsats og hvordan intervenere ved tidlige tegn til radikaliserings- og voldelig ekstremisme.

4.1 TILTAK FOR Å ØKE KOMPETANSEN I LOKALSAMFUNNET

Kartleggingen har avdekket at det mangler tiltak knyttet til forebygging og håndtering av hatefulle ytringer i

kommunen. Det kommer fram av kartleggingen at det er høy forekomst av hatefulle ytringer i Færder kommune, og at det har utviklet seg en høy toleranse for å akseptere hatefulle ytringer som en del av hverdagen, både på nettet, på skolene og i idrettsmiljøene. Det er likevel få eksisterende tiltak som retter seg spesifikt mot å forebygge forekomst av hatefulle ytringer. Funn fra kartleggingen viser at det er behov for å heve kompetansen og skape refleksjon både hos unge og voksne om hva hatefulle ytringer er, hvordan bruk av hatefulle ytringer påvirker enkeltindivider og samfunnet og hvordan møte hatefulle ytringer. Handlingsplanen foreslår tiltak som gir økt kompetanse og forebygger bruken av hatefulle ytringer.

Et av tiltakene som skal videreutvikles ifølge nasjonal «Handlingsplan mot radikaliserings- og voldelig ekstremisme – Revisjon» (2020), er å forebygge diskriminering, trakassering og hatefulle ytringer på internett. Funn fra kartleggingen viser at internett og sosiale medier er den arenaen som har høyest forekomst av hatefulle ytringer. Det bør tilstrebes å etablere universelle tiltak for å forebygge hatefulle ytringer på nettet.

Det er viktig å bygge opp og spre alternative fortellinger eller mot-narrativer for å bekjempe hatefulle ytringer, og på den måten reformulere narrativene de bygger på. Alternative fortellinger til hatefulle ytringer kan være basert på menneskerettigheter og demokratiske verdier som åpenhet, respekt for forskjeller, frihet og likestilling. Disse kan formidle alternativ og riktig informasjon, og bruke humor og spille på følelser om de aktuelle temaene. I arbeidet mot voldelig ekstremisme og terrorisme understrekes behovet for å dekonstruere og motvirke voldelige narrativer som kan virke særlig tiltrekkende på unge. Som et supplement til økt informasjon anbefales det å appellere til eksisterende forståelse og kontekst, skape nye betydninger og appellere til følelser og behov, noe som ofte kan gjøres ved bruk av humor og satire (Vi kan! Handling mot hatprat gjennom mot-narrativer og alternative narrativer, redigert utgave 2017)⁸.

Prosjektgruppa anbefaler tiltak i handlingsplanen som søker å møte utfordringsbildet i ungdomsmiljøet i Færder med bruk av hatefulle ytringer som en normalisert sjargong som gjemmer seg bak en spøkefull tone. Det anbefales å etablere tiltak i handlingsplanen med høy grad av medvirkning for å utvikle lokale mot-narrativer og alternative narrativer, som kan benyttes både på nettet og arenaene de unge oppholder seg fysisk, som

⁸ <https://rm.coe.int/we-can-norwegian-2018/native/16808c20c4>

på skolen og i idretten. I stor grad handler dette om hvordan svare på hatefulle ytringer.

Kartleggingen viser at det er et stort behov for å øke kompetanse og kunnskap hos ansatte og foresatte om sosiale medier, forum, apper om hva og hvordan ting foregår på nettet, og prosjektgruppa anbefaler tiltak i handlingsplanen som øker denne kompetansen.

Knyttet til tematikken radikaliserings og voldelig ekstremisme har vi noen tiltak i eksisterende handlingsplan i Færder kommune ved konkrete bekymringer. Kartleggingen viser at det er lite kunnskap om fenomenene radikaliserings og voldelig ekstremisme spesielt blant unge, og voksne har lite kjennskap til aktivitet rundt radikaliseringsprosesser som foregår på nettet. Kartleggingen viser at det er behov for mer kunnskap om hva fenomenene er blant unge, og at det er behov for mer kunnskap om hvor og hvordan det foregår blant voksne og fagpersoner. Det er viktig med tiltak som fremmer økt fenomenkunnskap blant unge, og økt kompetanse om prosessene som foregår på nettet og ulike digitale arena for voksne.

Demokrati, medborgerskap og menneskerettighetsopplæring inn i skolearenaen

I kartleggingen kommer det fram at foruten aktiviteten som skjer på nettet er skolen en av hovedarenaene hvor forekomst av hatefulle ytringer skjer. Skolen nevnes også som en av de fysiske møteplassene hvor en radikaliseringsprosess kan foregå. Videre er skolen en arena de fleste ungdommer mellom 12-19 år befinner seg på, en arena som favner alle ungdom. En skole i Færder har innført DEMBRA (opplæring i Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme) som en integrert del av undervisningen, men ikke alle skolene jobber strukturert og systematisk med DEMBRA eller tilsvarende. Den nasjonale handlingsplanen mot radikaliserings⁹ anbefaler bruk av DEMBRA som et forebyggende tiltak i skolene. Det bør tilstrebes å etablere tiltak i handlingsplanen som sikrer en kompetanseheving blant ansatte i skolene som gjør de rustet til å gi en god opplæring i demokrati, menneskerettigheter og kildekritisk tenkning. Samtidig anbefaler prosjektgruppa tiltak som styrker rutiner og retningslinjer for hva som er akseptabelt i skolene i form av atferdsregulerende tiltak.

Byggende arena med tiltak som er bra for alle

Forslag til tiltak som handlingsplanen inkluderer for å øke kompetansen i lokalmiljøet er:

- Etablere et område med informasjon om tematikken på kommunens nettside.
- Innføre DEMBRA (eller tilsvarende) i barne- og ungdomsskolene.
- Implementere tema fra fagfornyelsen om livsmestring og folkehelse/tverrfaglig undervisning i skolene.
- Politibesøk på 8. trinn, tema hatkriminalitet.
- Foreldrenettverk med årlige tema i barnehage og skole.
- Storforeldremøter.
- Workshops mot hatefulle ytringer og å lage memes.
- Kurs med Stopp hatprat om menneskerettighetsopplæring.
- Årlig ungdomskonferanse med Stopp hatprat.
- Demokrativerksted Utøya.
- Gjennomgang av handlingsplanen «Sammen om innenforskap» i ulike fora.
- Egen kommunikasjonsstrategi for kompetanseheving i å nå unge i takt med digital utvikling.
- Digital kampanje.
- Gamingkvelder for foresatte.
- Spill Oslo 2084 inn i skoler og fritidsklubber.
- Egendefinerte spørsmål knyttet til tematikken i Ungdata.

4.2 DIALOG, FELLES- SKAP OG TILGJENG- ELIGE VOKSNE

Dialog med trossamfunn og minoritetsgrupper

I kartleggingen kommer det fram at det mangler en strukturert dialog mellom kommunen og trossamfunn, minoritetsgrupper og livssynsgrupper i Færder. Det eksisterer hatefulle ytringer knyttet til ulike trossamfunn og andre minoritetsgrupper i Færder. Unge har blitt kontaktet av ulike trossamfunn, og spesielt noen «kristen-ekstreme» grupper trekkes spesifikt frem av unge i Færder. Den nasjonale handlingsplanen og andre

⁹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/handlingsplan-mot-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme/id2711314/>

”

**Mennesker hater hverandre fordi de frykter hverandre.
De frykter hverandre fordi de ikke kjenner hverandre.
De kjenner ikke hverandre fordi de ikke har kontakt med hverandre.
De har ikke kontakt med hverandre fordi de lever atskilt.**

Martin Luther King jr.

”

**Mennesker liker hverandre fordi vi kjenner hverandre.
Vi kjenner hverandre fordi vi har kontakt med hverandre.
Vi har kontakt med hverandre fordi vi lever sammen.**

Camilla Hålien Johansen

kommuner som jobber godt med forebyggende arbeid mot radikaliseringsprosjekt, anbefaler å etablere en god lokal dialog med ulike trossamfunn. Dialog på tvers av ulike livssynsgrupper og minoritetsgrupper vil styrke samhold og forståelse mellom ulike grupper, og bidra til en mer mangfoldig fellesskapsfølelse. Færder kommune bør søke dialog og samarbeid med trossamfunn, livssynsgrupper og interesseorganisasjoner for å sikre en god dialog og et sterkere samhold mellom ulike grupper i lokalsamfunnet. Da flere av trossamfunnene og interesseorganisasjonene i nærområdet sogner til flere av nærkommunene til Færder, anbefaler prosjektgruppa å søke samarbeid om dette med nærliggende kommuner som eksempelvis Tønsberg.

Skape gode fellesskap på tvers i lokalsamfunnet, dialog på tvers av kulturer og internasjonalt samarbeid

Forskning viser at muslimfiendtlighet, fordommer og negative holdninger til muslimer er et problem i Norge. Senter for studier av holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) definerer muslimfiendtlighet som utbredte negative fordommer samt handlinger og praksiser som angriper, ekskluderer eller diskriminerer på bakgrunn av en antakelse om at noen er muslimer. En rapport fra HL-senteret viser at ca. 35 prosent av muslimene «ofte eller noen ganger» er blitt gitt følelsen av at de ikke tilhører det norske samfunnet. Fafos rapport Holdninger til diskriminering, likestilling og hatprat i Norge fra 2019 viser at i underkant av 30 prosent av befolkningen mener at det ikke er mulig for muslimer å bli norske selv om de bor lenge i Norge (Kulturdepartementet, handlingsplan mot diskriminering og hat mot muslimer, 2020-2023).

Polariseringen som skjer i samfunnet i takt med høy forekomst av hatefulle ytringer kan skape splittelser mellom ulike grupperinger. Kartleggingen viser at det i Færder er høy forekomst av hatefulle ytringer mot ulike minoritetsgrupper på bakgrunn av etnisitet, seksuell orientering og religion. Det blir derfor viktig med tiltak som minsker forskjellen mellom «dem» og «oss». I tråd med budskapene i dialogboksene over, er det avgjørende for et lokalsamfunn at innbyggere opplever innenforskap, og at lokalsamfunnet søker mot det «å leve sammen», «å ha kontakt med hverandre» for igjen «å like hverandre».

Prosjektgruppa anbefaler tiltak i handlingsplanen som bidrar til økt kontakt med hverandre i lokalsamfunnet. Samtidig anbefaler prosjektgruppa samarbeidsprosjekt som binder mennesker fra Færder tettere sammen med mennesker fra andre land, noe som kan bidra til at vi kjenner hverandre og er mer sammen fremfor å være atskilt og å frykte det ukjente.

Tilgjengelige voksne på alle arenaer

I kartleggingen kommer det klart fram at arenaen hvor det forekommer mest hatefulle ytringer, og hvor radikaliseringsprosesser foregår, er på nettet og i sosiale medier. Kjennskapen til de ulike digitale arenaene er langt større for unge enn de voksne. Dialogen og kontakten mellom unge og voksne på nettet er liten, og avstanden mellom unge og voksne blir stor på denne arenaen. I de unges liv er det en manglende tilstedeværelse av voksne på nettet. Prosjektgruppa anbefaler tiltak i handlingsplanen som bidrar til å redusere denne avstanden mellom unge og voksne på nettet, og som

fremmer dialog mellom unge og voksne på ulike digitale plattformer. Unge trenger voksne de kan kontakte for råd og veiledning, og terskelen for å ta kontakt med en voksen digitalt på nett kan være lavere enn på arenaene ungdommen oppholder seg fysisk.

De voksne som er på kanalene hvor det foregår mye hatefulle ytringer og samtaler om ekstreme handlinger er gjerne «rollemodeller» som trekker i uønsket retning, og driver med aktivitet som igjen påvirker unge negativt. Kartleggingen viser at unge i Færder blir kontaktet av flere som forsøker å påvirke de unge i ulike negative retninger som en type «snik-arbeid». Mye av det de unge i Færder beskriver av hvordan de blir kontaktet i et forsøk på å trekke de inn i et ekstremt miljø på nettet er gjenkjennbart for det som blir beskrevet som «Grooming»¹⁰ som er benevnelsen for hvordan unge blir kontaktet av voksne overgripere. I en «Grooming»-prosess oppretter en voksen kontakt med et barn i den hensikt å møte barnet og begå et seksuelt overgrep. Kartleggingen viser at det er flere likhetstrekk mellom hvordan voksne som er i ekstreme miljøer kontakter unge gjennom en tilsvarende «grooming»-prosess hvor de tar kontakt med unge i et åpent forum, for deretter å prøve å få kontakten til å fortsette i mer lukkede nettverk. Informasjonen fra de unge i kartleggingen viser at det er flere likhetstrekk mellom hvordan rekrutteringsprosessene til ekstreme miljøer foregår som i en «grooming»-prosess.

Det er et behov for å sørge for tilstedeværelse, tilgjengelighet og oppfølging på nettet fra ansvarlige voksne i Færder, spesielt på tidspunkt unge benytter nettet, på kveldstid og i helger. Det bør etableres team av tilgjengelige voksne som ungdom kan kontakte som har en lav terskel for å gå i dialog med, gi råd og veiledning til unge.

Samtidige tiltak mot unge og den eldre delen i lokalsamfunnet

«Hvite menn som pusher 50» nevnes som en gruppe som ytrer seg mye hatefullt på nett. Færder kommune mangler forebyggende tiltak rettet mot denne gruppen. Å rette samtidige tiltak mot en ungdomskultur hvor hatefulle ytringer har blitt normalisert parallelt

med tiltak rettet mot de voksne rollemodellene vil ha en større effekt mot den yngre målgruppa enn dersom det kun rettes tiltak mot ungdom alene. Prosjektgruppa anbefaler tiltak i handlingsplanen som rettes mot denne aldersgruppen i samarbeid med lokale politikere som i stor grad deltar i debattkulturen der de voksne ytrer seg.

Byggende arena med tiltak som er bra for alle

Forslag til tiltak som handlingsplanen inkluderer for økt dialog, fellesskap og tilgjengelige voksne er:

- Internasjonal kulturfest.
- Bærekraftig struktur - natteravn i frivilligheten.
- Dialogmøte om ytringsfrihet vs samfunnsansvar.
- Dialogmøter med trossamfunn og interesseorganisasjoner.
- Koble næringslivet tettere på Politiråd og SLT-struktur.
- Klassetur med overnatting.
- Medvirkningsmøter.
- Etablere team tilgjengelig på nett, lavterskel hjelp til unge.
- Utarbeidelse av rutiner og regler.

4.3 INNENFORSKAP OG MESTRING

I grunnskolen er det en rimelig god oppfølging for de som er i behov av tett oppfølging. I videregående skole er aktører fra kommunen i mindre grad involvert da fylkeskommunen har en større kontakt med ungdom i denne aldersgruppen via skole, PPT og oppfølgings-tjenesten (OT). I kartleggingen kommer det fram at det er viktig at dedikerte personer og ansatte kan følge opp tett over tid for hele aldersgruppen 16-29. Det bør tilstrebes tiltak i handlingsplanen som sikrer at det er personer som kan følge opp unge som strever tett over tid for unge i alderen 16-29.

Sommerjobbprosjektet for ungdom 16-19 år, organisert i samarbeid mellom oppvekst og NAV, viste til gode resultater for ungdommene som gjennomførte dette¹¹. Tiltaket ble finansiert av eksterne tilskuddsmidler. Tiltaket bør videreføres og utvides til å gjelde flere unge, både i ferier og som deltidsjobb. En sommerjobb kan gi

¹⁰ <https://www.overgrep.no/hva-er-grooming/>

¹¹ <https://faerder.kommune.no/aktuelle-saker/prosjekt-sommerjobb-for-ungdom-16-19-ar.65326.aspx>

gode mestringsopplevelser, og er viktig for å fremme god helse for den enkelte ungdom, og kan også ha en viktig forebyggende effekt mot negativ utvikling på individ, gruppe og samfunnsnivå. Å stå utenfor jobb kan være en av flere årsaker til at unge kan oppleve utenforskap.

Kartleggingen viser at det er viktig at NAV kommer på banen dersom det er unge utenfor jobb, skole eller utdanning. Den nasjonale handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme¹² vektlegger NAV som tiltak for å forebygge tilvekst til ekstreme miljøer og bidra til reintegrering, og har opprettet en nasjonal veilederfunksjon ved NAV Grünerløkka som gir råd til andre NAV-kontor. I det forebyggende arbeidet vil det være hensiktsmessig å satse på tiltak som styrker unge sine muligheter for mestring og tilhørighet i det en sommerjobb eller deltidsjobb kan gi for unge. Det bør tilstrebes som et byggende tiltak tilgjengelig for alle, som et selektivt tiltak som er nyttig for noen og som et indikert tiltak som er nødvendig for enkelte som allerede er i en radikaliseringsprosess.

Tilsvarende vil frivillig arbeid og fritidsaktiviteter kunne gi unge en opplevelse av tilhørighet, mestring og fellesskap. Kartleggingen viser at sårbarhetsfaktorer for radikaliserings og voldelig ekstremisme kan være utenforskap, ensomhet og lite nettverk. Både frivillig arbeid og fritidsaktiviteter kan bidra til å styrke individers følelse av tilhørighet til andre, og arbeidet og aktiviteten kan bidra til å gi mestringsopplevelser for unge. Frivillig arbeid og fritidsaktiviteter kan bidra til en bedret folkehelse, som igjen har en byggende effekt for et lokalsamfunn.

Byggende arena med tiltak som er bra for alle

Forslag til tiltak som handlingsplanen inkluderer for økt innenforskap og mestring er:

- Samskape mestringsarena for unge gjennom aktive lokalsamfunn.
- Etablere fritidstilbud / lavterskel møteplass for unge 16-29.
- Videreføre sommerjobbprosjekt.
- Samarbeid NAV og frivillighet om udekte behov i samfunnet.
- Internasjonalt og nasjonalt samarbeid Erasmus pluss aktiv ungdom.

4.4 TVERRFAGLIG SAMARBEID OG FELLES RETNINGSLINJER

Kartleggingen peker på at overgangsfaser kan være sårbare, både fra ungdomsskole til videregående skole, og fra videregående skole til voksenlivet. I kartleggingen kommer det fram at det tverrfaglige arbeidet gjennom BTI-modellen i stor grad fanger opp unge det er knyttet bekymring til i grunnskolealder. Kommunen har også SLT-modellen og en arbeidsgruppe knyttet til radikaliserings. Strukturene ligger til rette for å kunne gripe tidlig inn. Men det trengs et mer felles fokus på temaene for denne kartleggingen, og hvordan se rutiner, tverrfaglige team og tiltak i sammenheng. I tillegg bør det ses mer på hvordan kommune og fylkeskommunen kan samarbeide om oppfølging av elever i videregående opplæring.

Kartleggingen viser at det mangler tiltak rettet mot aldersgruppen 19-29 år. Aldersgruppen som peker seg ut som en sårbar gruppe, og som nasjonalt sett har høyest forekomst av personer som blir radikalisert eller begår voldelig ekstreme handlinger er i alderen 19-29 år. Kartleggingen viser at det er få tiltak og ansvarlige arenaer eller virksomheter som jobber spesifikt med aldersgruppen 19-29 år.

I kartleggingen viste det seg at aldersgruppen 19-29 år var vanskelig å nå og at det mangler en felles arena å treffe aldersgruppen på. Etter videregående skolealder forsvinner den naturlige skolearenaen som møter 'alle' i aldersgruppen, og det kan føre til at unge voksne «faller igjennom» og blir mer «usynlige» i samfunnet. Det bør tilstrebes å etablere tiltak som ivaretar møteplasser og mestringsarenaer for unge voksne som kan være i en sårbar overgangsfase til voksenlivet.

Byggende arena med tiltak som er bra for alle

Forslag til tiltak som handlingsplanen inkluderer for tverrfaglig samarbeid og felles retningslinjer er:

- Videreutvikle BTI-modellen med særlig fokus på alder 12-18.
- Strategisk plan for kriminalitetsforebyggende arbeid.
- Endre dagens SLT-struktur.

¹² <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/handlingsplan-mot-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme/id2711314/>

- Utvide SLT ordningen, SLT-koordinator voksne.
- Opprette operativ koordineringsgruppe.

4.5 HANDLINGS- KOMPETANSE OG TIDLIG INNSATS

Færder kommune har en handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme, og en arbeidsgruppe mot radikaliseringsprosess. Den eksisterende handlingsplanen inkluderer tiltak om hva du skal gjøre ved en konkret bekymring. Fagpersoner viser til at de kjenner til at planen eksisterer, men viser lite til hvilket innhold planen har. Flere informanter formidler hvem de rapporterer videre til, men lite om hva de konkret gjør og selv tar tak i ved konkrete bekymringer. Lokalsamfunnet har generelt liten kunnskap om handlingsplanen. Kartleggingen viser at det er behov for å styrke bevissthet og handling rundt hva man kan ta ansvar for å gjøre selv ved konkrete bekymringer. Det viser seg at flere fagpersoner har større fokus på selve rapporteringen videre og oppover i systemet fremfor hva som kan igangsettes i det naturlige miljøet rundt den unge. Eksisterende handlingsplan inkluderer ikke arbeid mot hatefulle ytringer. Da tematikken hatefulle ytringer henger tett sammen med radikaliseringsprosess og voldelig ekstremisme anbefales det å inkludere tematikken i ny revidert handlingsplan. I kartleggingen kommer det frem at det mangler byggende universelle tiltak som er bra for alle i lokalsamfunnet i eksisterende handlingsplan. Prosjektgruppa anbefaler en hovedvekt på universelle byggende tiltak i ny handlingsplan for Færder kommune.

Generelt viser kartleggingen at det trengs mer handlingskompetanse på hvordan gripe inn, og hva den enkelte samfunnsborger skal gjøre ved konkrete bekymringer. Voksne informanter har trukket fram at det er vanskelig å gripe inn når ungdom «snakker stygt» når de ikke kjenner dem. Det er behov for en bevisstgjøring i at vi alle har et ansvar for å gripe inn ved bekymringsfull atferd både ved hatefulle ytringer og tidlige tegn til at en person kan være i en radikaliseringsprosess. Handlingsplanen bør inneholde tiltak som øker bevissthet for eget ansvar for når man skal gripe inn, hva man kan gjøre og hvor man kan melde fra ved konkrete bekymringer.

Senke toleransegrensen for hva som er akseptabelt

«Du må ikke tåle så inderlig vel den urett som ikke rammer deg selv», Arnulf Øverland, 1937.

Det bør tilstrebes å etablere tiltak i handlingsplanen som søker å senke toleransegrensen for hva som er akseptabelt knyttet til bruk av hatefulle ytringer i det offentlige rom. Dette gjelder på skoler og i idretten, og i det offentlige digitale rom som kommentarfelt og andre sosiale medier.

Det kan tyde på at utviklingen lokalt i Færder har gått for langt med tanke på en økt toleranse og normalisering av både hatefulle ytringer, rasisme og diskriminering av ulike grupper knyttet til seksuell legning, religion, kjønn eller kjønnsidentitet. Det bør tilstrebes å etablere tiltak som gjør at terskelen for å gripe inn og terskelen for å varsle reduseres, slik at det ikke utvikler seg så langt som at det blir begått lovbrudd før bekymring meldes.

Forebyggende arena med tiltak nyttig for noen

Forslag til tiltak som handlingsplanen inkluderer for økt handlingskompetanse og tidlig innsats er:

- Fadderordning nyinnflyttede familier.
- Informasjonsplakat om taushetsplikt vs avvergeplikt.
- Tettere samarbeid forebygging og beredskap.
- Mentorordningen.

4.6 HVORDAN INTER- VENERE VED TIDLIGE TEGN TIL RADIKALISE- RING OG VOLDELIG EKSTREMISME?

I boka «Radikalisering – fenomen og forebygging» pekes det på at dialog er sentralt i arbeidet med å snu en påbegynt radikaliseringsprosess. Gjennom å ha dialog

med de det man er bekymret for vil unge kunne trene opp et mer fleksibelt tankesett til og toleranse i livssyn, holdninger og virkelighetsforståelse. Ved å trene opp dialog i en tidlig fase vil det kunne motvirke at synspunkter blir så steile at det ikke er rom for alternative meninger, og dialog kan også benyttes når noen er i en radikaliseringsprosess. Dialog handler også om verdien av å føle seg hørt (Reiss og Noor, 2018).

Det anbefales å etablere tiltak som gjør at unge ved konkrete bekymringer for radikalisering kan følges opp tett over tid og med samtaler. Flere kommuner har god erfaring med bruk av Mentorordningen i det forebyggende arbeidet ved konkrete bekymringer. Mentorordningen arbeider med å forebygge utenforskap. En mentor kan arbeide direkte med individet det er knyttet bekymring rundt, men kan også jobbe inn mot grupper. Målet er å forebygge eskalering av uønsket atferd og å finne alternative handlingsmønstre.

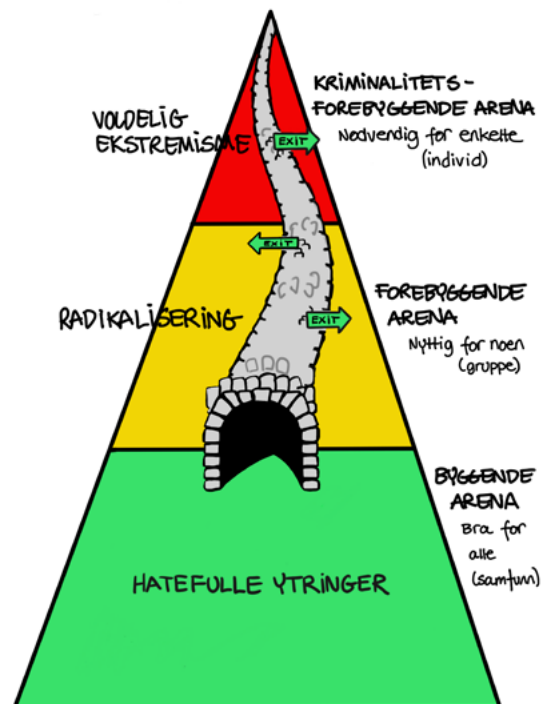
Færder kommune har en arbeidsgruppe mot radikalisering som møtes jevnlig. Arbeidsgruppen mot radikalisering består av mange representanter fra skolene og hjelpetjenestene i grunnskole og videregående skole, samt NAV og psykisk helse og rus. Konkrete bekymringer Færder kommune har mottatt av politiet handler oftere om de unge voksne fremfor elever i grunnskolen, dermed har praksis vært unaturlig å invitere hele arbeidsgruppen mot radikalisering med mange personer til drøfting av enkeltsakene. Prosjektgruppa anbefaler å kutte ned på antallet deltakere i en operativ koordineringsgruppe som kan ta imot konkrete bekymringer med spesielt fokus på å inkludere helse inn i den operative koordineringsgruppen. BTI-modellen i oppvekst har allerede etablerte systemer hvor bekymringer meldes og drøftes, slik at saker fra ungdomsskolealder kan fanges opp i allerede eksisterende ressursteam. Kartleggingen viser at det er et behov for å etablere en operativ koordineringsgruppe med færre deltakere enn dagens praksis, og som i større grad favner aldersgruppen fra 16-29 år. Det anbefales at den operative koordineringsgruppen består av kommuneoverlege, SLT-koordinator, politikontakt, og representant fra NAV og psykisk helse og rus. Gruppa foreslås å bli en del av kommunens SLT-modell. Det anbefales at representanter fra de ulike skolene og hjelpetjenestene for yngre ungdom trekkes inn ved behov i enkeltsaker.

Kriminalitetsforebyggende arena med tiltak nødvendig for enkelte

Forslag til tiltak som handlingsplanen inkluderer om hvordan intervensere ved tidlige tegn til radikalisering og voldelig ekstremisme er:

- Trinnvis liste for håndtering ved bekymring.
- Jobbveileder NAV kobles på ved konkret bekymring.
- Operativ koordineringsgruppe.
- Varslingsrutine ved utreise, hjemkomst og død.
- Rutine for oppfølging av hjemvendte.

Vi har tidligere i rapporten (kap 2.5) referert til hva Bjørge (2021) mener kjennetegner personer som havner i et ekstremistisk miljø. De fem gruppene han refererer til trenger ulike tiltak. Handlingsplanen vår søker å svare opp disse behovene. I tillegg foreslår vi tiltak som er bra for alle, nyttige for noen og nødvendig for enkelte. Vi har valgt fokus på refleksjonsorienterte tiltak, for å bidra til økt forståelse, kunnskap og bevissthet, og adferdsregulerende tiltak for kontroll og oppfølging.

5.0 FREMTIDIG SATSNING OG FORSLAG TIL HANDLINGSPLAN

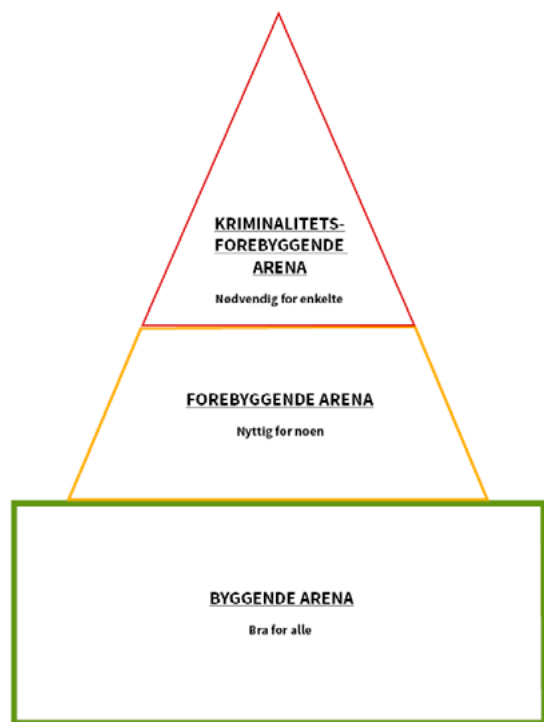
HOVEDMÅL: SAMMEN OM INNENFORSKAP

Unge i Færder kommune opplever trygghet og tilhørighet i lokalsamfunnet i tråd med kommuneplanens målsettinger.

- Lokalsamfunnet jobber sammen om forebygging og tidlig innsats for å forhindre hatefulle ytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme blant unge.
- Unge i Færder kommune tilhører miljøer som gir en opplevelse av å høre til og bety noe på individ, gruppe og samfunnsnivå.
- Unge i Færder kommune tilhører miljøer som avstår fra hatefulle ytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme.

Prosjektgruppa anbefaler gjennomføring av et mobileringsseminar for involverte ansvarlige for oppfølging av handlingsplanen, hvor det oppnevnes en innsatskoordinator for oppfølgingen.

Forslagene til tiltak i handlingsplanen baseres på å fortsette arbeidet med gode eksisterende tiltak som fungerer, pluss nye tiltak som foreslås som følge av kartleggingen, samt en endring og revidering av noen av tiltakene vi har.

Prosjektgruppa anbefaler en handlingsplan med tiltak som har hovedvekt i den byggende arena, som er bra for alle. Videre anbefaler prosjektgruppa tiltak i den forebyggende arena, som er nyttig for noen, og den kriminalitetsforebyggende arena som er nødvendig for enkelte. Med dette ivaretar handlingsplanen tiltak på individ, gruppe og samfunnsnivå.

GRUPPE /SAMFUNN

TILTAK FOR Å ØKE KOMPETANSE I LOKALSAMFUNNET

TILTAK	ANSVARLIG	TIDSPLAN	ØKONOMI
Etablere et område på kommunes nettside med kunnskapsoversikt over tematikken, hatytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme. Kobling til nasjonale nettressurser og dokumenter. Informasjon om hvor og hvem henvende deg til ved konkret bekymring.	SLT-koordinator / kommunikasjon	2022	Forbehold om prioritering i virksomhetene
Alle barne- og ungdomsskoler i Færder kommune innfører DEMBRA (eller tilsvarende); - Kompetanseheving ved DEMBRA ved samlingsbasert modul/nettbasert modul ved 3 samlinger for hele personalgruppen. - Oppretter DEMBRA ressursgruppe per skole (repr. fra ledelse/ansatte på ulike trinn), 3 samlinger for ressursgruppa på HL-senteret. - Utvikler en egen DEMBRA plan for skolen etter veiledning fra HL-senteret.	Virksomhetsdirektør Oppvekst	2022 / 2023	Forbehold om prioritering i virksomhetene og finansiering / lønn vikar
Implementere tema fra fagfornyelsen i skolene om livsmestring og folkehelse / tverrfaglig undervisning: a) Nettvett, bruk av sosiale medier. b) Hatefulle ytringer/hatkriminalitet. c) Radikalisering og voldelig ekstremisme. d) Kildekritikk / hvordan lese nyheter i sosiale medier fra 1. trinn(?) e) Seksualundervisning som vektlegger mangfold rundt og dialog om seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.	Virksomhetsdirektør Oppvekst	2022 / 2023	Forbehold om prioritering i virksomhetene og finansiering Stimuleringsmidler til kompetanseheving
Politiet besøker 8. trinn på slutten av skoleåret med gjennomgang av hva som er hatkriminalitet.	Politikontakt Skoleledelse	Oppstart 2022	Forbehold om prioritering i virksomhetene
Foreldrenettverk fra barnehage, via barneskole til ungdomsskole med årlige temaer som foreldre/voksne som rollefigurer / feller regler i klasse / nettvett.	Skoleledelse / virksomhetsdirektør oppvekst	2022 / 2023	Forbehold om prioritering i virksomhetene
Storforeldremøte avholdes digitalt hvert år for ungdomsskolene, med ulike kriminalitetsforebyggende tematikk, inkludert fokus på sosiale medier.	Skoleledelse /SLT/ Folkehelse/ Forbyggendehelsetjenester	Oppstart 2022	Forbehold om prioritering i virksomhetene og finansiering / egnet digital plattform
Ungdomsrådet gjennomfører work-shops mot hatefulle ytringer (jfr. plan demokrativerksted Utøya) med Inkluderingsrådet, Råd For Mennesker med Nedsatt Funksjonsevne og utvidet ledergruppe barn og unge.	Ungdomsrådet Koordinator ungdomsråd / virksomhetsdirektør oppvekst	Våren 2022	Forbehold om prioritering i virksomhetene og finansiering/utvidet budsjett ungdomsråd

Universelle tiltak. Bra for alle.

Selektive tiltak. Nyttig for noen.

Indikative tiltak. Nødvendig for enkelte.

Ungdomsråd og ledere elevråd arrangerer workshop i skoletiden for elever fra 9.trinn, i samarbeid med innleid profesjonell kompetanse på sosial medier: Å lage memes mot hatefulle ytringer.	Ungdomsråd Koordinator ungdomsråd/koordinator elevråd Virksomhetsdirektør oppvekst	2022	Forbehold om prioritering i virksomhetene og finansiering
Ansatte i skole, hjelpetjenester, fritid, politikere og frivilligheten gjennomfører kurs med Stopp Hatprat i menneskerettighetsopplæring mot hatprat, for å holde egne workshops lokalt.	SLT-koordinator/ virksomhetsdirektør oppvekst/rådgiver frivillighet/ledere hovedutvalg	2022 / 2023	Forbehold om prioritering i virksomhetene og finansiering
Ansatte og elever fra ungdomsskolene og videregående skole deltar på årlig ungdomskonferanse Stopp Hatprat og utvikler lokale ungdomsambassadører i Stopp hatprat.	Virksomhetsdirektør oppvekst / forebyggende helsetjenester	Oppstart 2022	Forbehold om prioritering i virksomhetene og finansiering /Kostnader lønn/vikar
Demokratiwerksted på Utøya med det Europeiske Wegelandsenteret a) Fast årlig deltakelse for Ungdomsrådet + koordinator b) Fast årlig deltakelse for liten gruppe elever og lærere i slutten av 9. trinn/beg. av 10.trinn i ungdomsskolene i Færder, og deltagere fra Fritid Færder og ansatt.	Koordinator ungdomsrådet / virksomhetsdirektør oppvekst	Oppstart 2022	Forbehold om prioritering i virksomhetene og finansiering/ Kostnader lønn/vikar
Gjennomgang av handlingsplan «Sammen om innenforskap», for å øke kompetanse og forståelse av egen rolle og ansvar med: • ansatte i skolene og virksomhetene • FAU • alle fastlegene i Færder • frivilligforum	Skoleledere / virksomhetsdirektør oppvekst Kommuneoverlege Rådgiver frivillighet	2022 / 2023	Forbehold om prioritering i virksomhetene
Etablere en egen kommunikasjonsstrategi for kompetanseheving og å nå unge i takt med digital utvikling.	Virksomhetsdirektør oppvekst/ Kommunikasjonsavdeling	2022 / 2023	Forbehold om prioritering i virksomhetene og finansiering
Utarbeide digital kampanje med link til nettsiden "Ser du noe - si noe" - opplysning til folket, et felles samfunnsansvar.	Kommunikasjon	2022	Forbehold om prioritering i virksomheten
Øke kompetansen og interessen for gaming ved foreldrekurs, gamingkvelder for foresatte.	Færder Fritid-e-sport-ansvarlig	2022 / 2023	Forbehold om prioritering i virksomheten
Spill Oslo2084 inn på fritidsklubber/skoler.	Færder Fritid/ IT ansvarlig på skolen.	2022 / 2023	Forbehold om prioritering i virksomheten og finansiering
Formulere egendefinerte spørsmål i ungdata som omhandler tematikken.	Folkehelsekoordinator	2023	Forbehold om prioritering i virksomheten

GRUPPE /SAMFUNN

DIALOG, FELLESSKAP OG TILGJENGELIGE VOKSNE

TILTAK	ANSVARLIG	TIDSPLAN	ØKONOMI
Kommunen arrangerer årlig internasjonal kulturfest.	Kulturenheten/ NAV/ FINT/	2022 / 2023	Forbehold om prioritering i virksomheten og finansiering
Natteravn forankres i frivilligheten og FAU, etablere en bærekraftig struktur om natteravnordningen.	Kulturenheten/ Skoleledelsen og FAU	2022	Forbehold om prioritering i virksomheten
Færder kommune inviterer lokal media, administrator av lokale Facebookgrupper og influensere med mange følgere til dialogmøte om tematikken ytringsfrihet vs samfunnsansvar.	Ordfører, virksomhetsdir. Oppvekst / AKL	2022 / 2023	Forbehold om prioritering i virksomheten
Færder kommune søker samarbeid om med trossamfunn og interesseorganisasjoner om dialogmøter, sammen med nærkommuner i gml. Vestfold.	Ordfører virksomhetsdir. Oppvekst / AKL	Høst 2022	Forbehold om prioritering i virksomheten
Koble næringslivet tettere på kommune og frivillighet, inviterer inn i Politiråd og SLT-struktur i samarbeid med NAV, deltakende i ulike prosjekter.	Ordfører / virksomhetsdirektør oppvekst / AKL / Helse	2022 / 2023	Forbehold om prioritering i virksomheten
Anbefales at alle 8. klassinger i Færder, reiser på en klassesett med overnatting ved ungdomsskole start. Forslag til organisering utarbeides gjennom medvirkningsprosesser ungdomsråd/elevråd.	Virksomhetsdirektør oppvekst	2022 / 2023	Forbehold om prioritering i virksomheten og finansiering
Medvirkningsmøter med innbyggere i alderen 12-29. Hva skal til for at de har en opplevelse av å høre til og bety noe på individ, gruppe og samfunnsnivå?	Folkehelsekoordinator / virksomhetsdirektør oppvekst	2022 / 2023	Forbehold om prioritering i virksomheten
Etablere et team som gir lavterskel hjelp til unge 12-29 med tettere oppfølging, og som jobber på internett med tilgjengelighet for unge på kveldstid og i helger (ansatte, frivillige og foresatte).	Forebyggende helsetjenester / psykisk helse og rus / kultur/ Fritid Færder	2023	Forbehold om prioritering i virksomheten og finansiering
Lærere og elever samskaper felles retningslinjer for hva som er akseptabelt og ikke avytringer i skolen. Utarbeidelse av rutiner og regler (adferdsregulerende tiltak) i skolen for hva som er lov og ikke lov.	Skoleledelse Virksomhetsdirektør oppvekst	2022	Forbehold om prioritering i virksomheten

Universelle tiltak. Bra for alle.

Selektive tiltak. Nyttig for noen.

Indikative tiltak. Nødvendig for enkelte.

GRUPPE /SAMFUNN

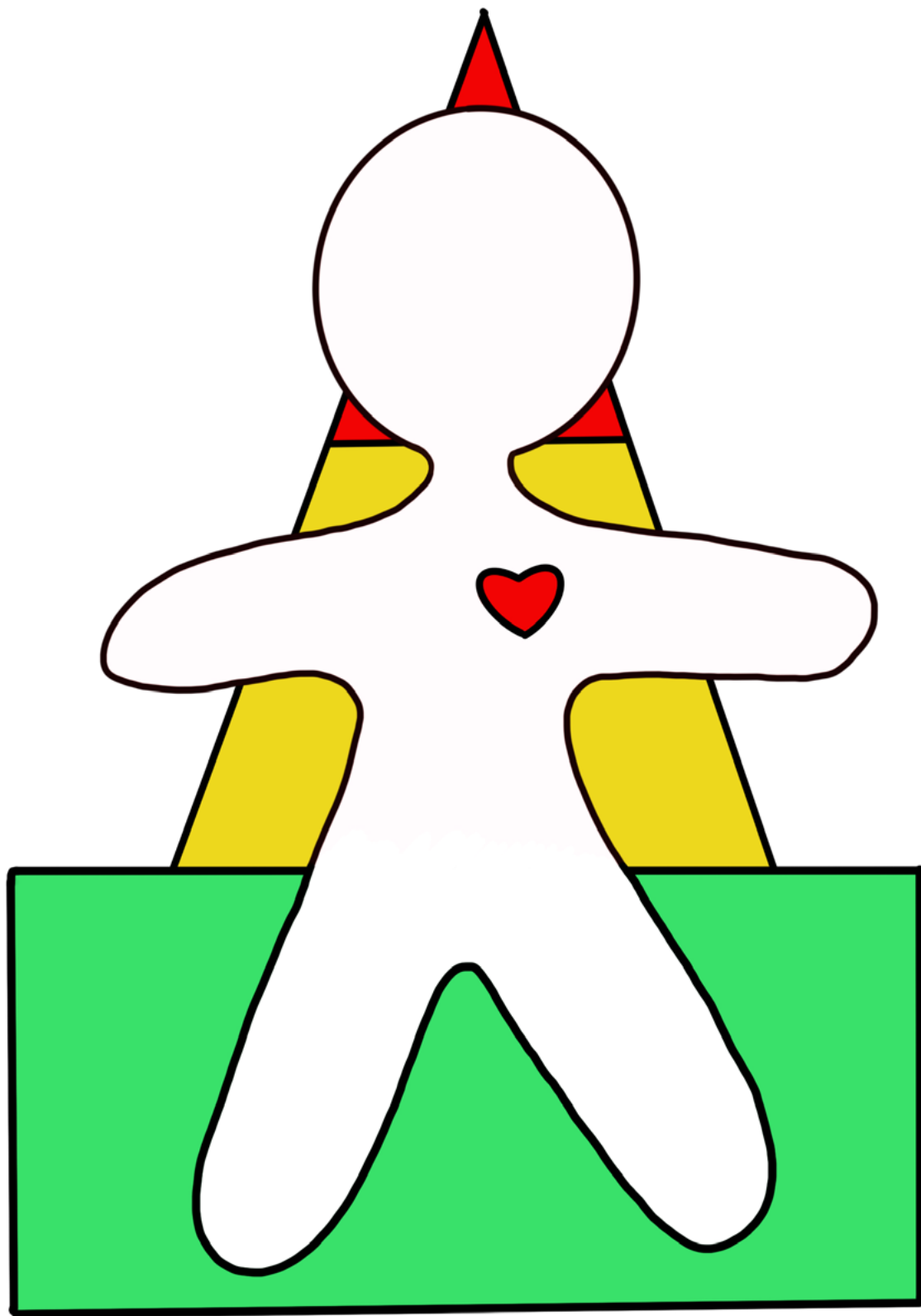
INNENFORSKAP OG MESTRING

TILTAK	ANSVARLIG	TIDSPLAN	ØKONOMI
Kommunen tar initiativ til samskappingsprosesser i Aktive lokalsamfunn for å skape en god mestringsarena for unge.	Folkehelsekoordinator / rådgiver frivillighet / forebyggende helsetjenester	2022 / 2023	Forbehold om prioritering i virksomheten
Etablere fritidstilbud sammen med frivilligheten for alderen 16-29, lavterskel møteplass.	Fritid Færder / kultur	2022 / 2023	Forbehold om prioritering i virksomheten og finansiering
Sommerjobbprosjekt, deltidsjobbprosjekt for unge fra 13 år og oppover.	Virksomhetsdirektør oppvekst	2022	Forbehold om prioritering i virksomheten og finansiering
NAV oppfordrer der det er hensiktsmessig til at ungdom fra 16-29 bidrar frivillig med sine ressurser opp mot udekte behov i lokalsamfunnet i Færder.	NAV / rådgiver frivillighet	2022	Forbehold om prioritering i virksomheten
Internasjonalt og nasjonalt samarbeid, Ungdom 18+ får tilgang til utvikling og mestringsarenaer gjennom Erasmus pluss Aktiv ungdom. Ungdommen tilegner seg erfaring med meningsfulle samfunnsoppgaver, gjennom arbeidsprosjekter. Færder kommune initierer eller er samarbeidspartner i internasjonale Erasmus+ samarbeidsprosjekter årlig.	Rådgiver Frivillighet og SLT-koordinator	2022 / 2023	Forbehold om prioritering i virksomheten og finansiering

GRUPPE /SAMFUNN

TVERRFAGLIG SAMARBEID OG FELLES RETNINGSLINJER

TILTAK	ANSVARLIG	TIDSPLAN	ØKONOMI
Videreutvikle og vedlikeholde kompetanse på BTI modellen 0-18, særskilt fokus på aldersgruppen 12-18.	Tverrfaglig koordinator / virksomhetsdirektør oppvekst	2022	Forbehold om prioritering i virksomheten
Det utarbeides en strategisk plan for det kriminalitetsforebyggende arbeidet.	Politiråd / SLT-koordinator	2022	Forbehold om prioritering i virksomheten
Endre dagens SLT-struktur i samråd med evaluering av Politirådsmodellen, innføre koordinerende nivå.	Politiråd	2022	Forbehold om prioritering i virksomheten
Utvide SLT-ordningen til å favne aldersgruppen 19-29, SLT-koordinator for voksne.	Politiråd/ politisk behandling	2022	Forbehold om prioritering i virksomheten og finansiering
Opprette operativ koordineringsgruppe med mandat bestående av SLT-koordinator, kommuneoverlege, politikontakt, psykisk helse og NAV, med utvidet ressurspersoner som kobles på ved behov.	Politiråd / kommunedirektør	Vår 2022	Forbehold om prioritering i virksomheten

Universelle tiltak. Bra for alle.

Selektive tiltak. Nyttig for noen.

Indikative tiltak. Nødvendig for enkelte.

Tiltak - INDIVID

Hvordan intervenere ved tidlige tegn til radikalisering og voldelig ekstremisme?

TILTAK	ANSVARLIG	TIDS-PLAN	ØKONOMI
Utarbeide trinnvis liste for håndtering ved bekymring for radikalisering i ny revidert handlingsplan, jfr. nasjonal handlingsplan.	Operativ koordineringsgruppe/ Politiråd /kommunedirektør	Vår 2022	Forbehold om prioritering i virksomheten
Jobbveileder i NAV kobles på i saker med konkret bekymring.	NAV-leder	2022	Forbehold om prioritering i virksomheten
Den operative koordineringsgruppen møtes 4 ganger i året, eller innkalles ved behov ved konkrete bekymringsmeldinger.	SLT-koordinator	Vår 2022	Forbehold om prioritering i virksomheten
Utarbeide en varslingsrutine ved utreise, hjemkomst og død (fremmedkriger som vender hjem etter utlandsopphold i ekstreme/radikaliserende miljø).	Politiråd/Operativ koordineringsgruppe Beredskap	2022	Forbehold om prioritering i virksomheten
Utarbeide rutine for oppfølging av hjemvendte.	Politiråd/Operativ koordineringsgruppe Beredskap	2022	Forbehold om prioritering i virksomheten

Tiltak - INDIVID - GRUPPE

Handlingskompetanse og tidlig innsats

TILTAK	ANSVARLIG	TIDS-PLAN	ØKONOMI
Etablere fadderordning/vennefamilie for alle nyinnflyttede familier. Ta imot nye familier til Færder og ønske de velkomne.	NAV/FINT/Forebyggende helsetjenester/BVT	Høst 2022	Forbehold om prioritering i virksomheten
Etablere informasjonsplakat digitalt med orientering om taushetsplikt, avvegeplikt og informasjonsplikt.	Kommuneadvokat	2022	Forbehold om prioritering i virksomheten
Forebygging og beredskap: representant fra forebyggende kommune og politi har jevnlig møter med beredskapsansvarlig i kommune og politi for å sikre gjensidig oppdatering på utfordringsbildet.	Beredskapsansvarlig og SLT-koordinator, i samarbeid med politi	Høst 2022	Forbehold om prioritering i virksomheten
Mentorordningen hos RVTs. Færder kommune kurser årlig 2 stykker som skal arbeid med mentorordningen.	Forebyggende helsetjenester/ Psykisk helse og Rus/ NAV ung	Oppstart 2022	Forbehold om prioritering i virksomheten og finansiering

Tiltak Færder kommune vil løfte nasjonalt

Sende formell henvendelse til Bufdir, Justisdepartementet, Konfliktrådet (kompetansesenter for kriminalitetsforebygging) om funn og foreslåtte tiltak:

- Dialog med /ansvarliggjøre influensere som har stor makt, og slipper unna med mer hatytringer.
- Dialog med / ansvarliggjøre media opp mot samfunnsansvar.

ETTERORD AV CLAUDIA LENZ, PROFESSOR VED MF VITENSKAPELIG HØYSKOLE

Fredag 26. november deltok jeg i lanseringen av rapporten etter en HKH (Hurtig kartlegging og handling) relatert til hatefulle ytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme i Færder kommune. En deltagende prosess for å fornye den lokale handlingsplanen mot radikalisering og voldelig ekstremisme, der spesielt ungdommene i kommunen ble lyttet til som relevante kunnskapsprodusenter. Bare det er et viktig element i bærekraftige forebyggings- og endringsprosesser.

Ikke så overraskende, viste rapporten at ungdommene som deltok i kartleggingen har i liten grad direkte erfaring med radikalisering og voldelig ekstremisme. Men de har omfattende erfaringer med hatefulle ytringer. De opplever at de omgis av disse hele tiden, på fysiske og digitale arenaer (som er uløselig koblet sammen). Det er snakk om et grovt og fordomsfullt språk, om hets og om memer med et budskap som avhumaniserer menneskegrupper. Ofte er ytringene forkledt som humor, og blir dermed vanskeligere å (an)gripe.

Etter å ha lest rapporten er det ordet «normalisering» som jeg sitter igjen med som det mest urovekkende. Det mest presserende problemet her er ikke grensesettingen opp mot det «ekstreme», i forstand voldsbejaende ideologier eller forestillinger om en krigslignende tilstand mellom den norske befolkningen og minoritetene og som krever et umiddelbart selvforsvar der alle midler er legitime. Problemet er at grensene mellom det ekstreme og det normale er i ferd med å viskes ut, når det snakkes om og til individer og grupper på måter som fraskriver dem verdien som likeverdige medmennesker og deltagere i den mellommenneskelige samhandlingen. Hvis forakt for de som er eller mener noe annet enn man selv får rom, kan dette sette demokratiets selvregulerende mekanismer ute av spill. Vi ser lignende tendenser i land som ligger ikke langt fra oss, geografisk og kulturelt. Hva kan bidra til å styrke den enkeltes ryggmargsrefleks mot hatideologier, samt evnen og viljen til å aktivt delta i å løse dagens samfunnsutfordringer på demokratiske måter?

Jo, det er nettopp: det å erfare reell demokratisk medvirkning. Det vil si, å erfare at man betyr noe for noen, at man hører til og at man kan påvirke anliggender som angår en selv, sammen med likeverdige andre. Forskning viser at det skal til for å bygge det vi kaller «demokratisk resiliens».

Resiliens betyr motstandsdyktighet, demokratisk resiliens slår inn når den enkelte kan bli sårbar (av psykiske, familiære eller sosiale årsaker), og når hatideologiene med sine enkle løsninger kan ha en appell. Men demokratisk resiliens er ikke som den enkelte kan utvikle helt ut av seg selv. Det trengs støttende omgivelser, strukturer og systemer, og de trenger å være på plass over tid.

Færder kommunens HKH rapport får frem at det finnes mange tiltak og arenaer som gir ungdommene mulighet til å bidra med noe meningsfylt, der de kan få anerkjennelse og være en del av ulike felleskap, og der de blir sett og hørt. Her kan det bygges videre for å forebygge. HKH prosessen i seg selv kan betraktes som et ledd i det å skape en kultur som tar ungdommene på alvor som reelle aktører. Også denne erfaringen kan det bygges videre på. Det gjelder å tette hullene der den enkelte kan falle gjennom, oppleve avmakt og utenforskap.

“It takes a village to empower a kid”. Lykke til videre med det viktige arbeidet og prosessen dere har satt i gang!

REFERANSELISTE

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet «Ikke greit. Hva er hatprat og hva kan du gjøre med det? 2017

Dagsavisen, Tore Bjørge (2021)

<https://www.dagsavisen.no/helg/reportasje/2021/07/11/han-har-hjulpet-folk-ut-av-ekstremistmiljoer-i-over-30-ar/>

Europarådet, 2017 engelsk utgave, Oversettelse: Silje Berggrav i samarbeid med Det Europeiske Wergelandseter, VI KAN! Handling mot hatprat gjennom motnarrativer og alternative narrativer, norsk oversettelse 2018

Færder kommune, Fra utenforskap til innenforskap – handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, 2016-2020.

Færder kommune, Handlingsplan mot mobbing og krenkelser i Færder kommunale barnehager, 2019

Færder kommune, Handlingsveileder BTI, <https://faerder.kommune.no/tjenester/barnehage-skole-og-familie/familiens-hus/for-ansatte-i-familiens-hus/handlingsveileder-bti/>

Færder kommune, Tiltaksplan mot vold i nære relasjoner, 2018-2022

Færder kommune, Veileder om nærvær og fravær i skolen, 2019

Justis- og beredskapsdepartementet, Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, revisjon 2020

Kulturdepartementet, Handlingsplan mot diskriminering og hat mot muslimer, 2020-2023

Medietilsynet (2020), Barn og medier, Om sosiale medier og skadelig innhold på nett Delrapport 1, 11. februar 2020

Overgrep.no, Hva er grooming? (2017)

Europarådet og Stopp hatprat, Vi kan. Handling mot hatprat gjennom motnarrativer og alternative narrativer, redigert utgave 2017

Korus Vest, Bergen, Hurtig kartlegging og handling. Manual. Bergen: Stiftelsen Bergensklinikkene, 2014

Regjeringen.no, informasjon om radikaliserings, <https://www.regjeringen.no/no/sub/radikaliserings/id2001759/>

Reiss og Noor, «Radikaliserings-, fenomen og forebygging», 2018

Ungdatasenteret, Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet Storbyuniversitetet, KORUS Sør (2021), resultater fra Ungdataundersøkelsen i Færder kommune 2021, ungdomstrinnet, videregående

KORUS

Sør

KORUS Sør er ett av syv regionale kompetansesentre på rusfeltet i Norge. KORUS Sør jobber på tilskudd fra Helse- og omsorgsdepartementet og eies av Borgestadsklinikken, Blå Kors. KORUS Sør er en tjeneste for tjenestene og har som oppgave å formidle og bygge opp rusfaglig kompetanse i kommuner og spesialisthelsetjeneste. KORUS Sør er særlig opptatt av hvilke konsekvenser rusmiddelbruk får for den enkelte, familien og andre berørte. Se www.korus-sor.no for mer informasjon. KORUS Sør har bidratt med informasjon, materiell, opplæring og veiledning gjennom hele HKH-prosessen.

Telefon: 33 39 00 00
postmottak@faerder.kommune.no
www.faerder.kommune.no
Kommune nr.: 3811 | Org.nr 817 263 992

**FÆRDER
KOMMUNE**
– med vind i seilene